

Ortaštvo i imovina ortaštva

Hohnjec, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:781837>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Student:

Marta Hohnjec

Naslov diplomskog rada:

ORTAŠTVO I IMOVINA ORTAŠTVA

Kolegij:

PRAVO DRUŠTAVA

Mentor:

Prof. dr. sc. Petar Miladin

Zagreb, prosinac 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Marta Hohnjec, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marta Hohnjec, v.r.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. RIMSKOPRAVNI TEMELJI UGOVORA O ORTAŠTVU – <i>SOCIETAS</i>	6
3. ORTAŠTVO U OGZ-U.....	9
4. ORTAŠTVO KAO TEMELJNO DRUŠTVO U SUVREMENOM HRVATSKOM PRAVU	11
5. UGOVOR O ORTAŠTVU	13
6. IMOVINA ORTAŠTVA	16
6.1. Općenito o imovini ortaštva	16
6.2. Ulog	18
6.3. Dobit i gubitak	23
7. PRAVA I OBVEZE ORTAKA	25
7.1. Općenito	25
7.2. Posloводство i zastupanje	26
7.3. Polaganje računa	28
7.4. Istup i isključenje	29
8. PRESTANAK ORTAŠTVA I DIOBA IMOVINE.....	30
9. ZAKLJUČAK	32
BIBLIOGRAFIJA	34

1. UVOD

Udruživanje imovine ili rada, intelektualnog i fizičkog, više osoba radi ostvarenja zajedničkog cilja može se ostvariti kroz razne pravne oblike. Neki od tih oblika imaju za svrhu realizaciju kakvog dobrotvornog ili neprofitnog projekta, dok se drugi zasnivaju na temelju zajedničkih ekonomskih interesa i radi stjecanja dobiti. Za potonje svrhe u prvom redu se osnivaju društva građanskog i trgovačkog prava, pri čemu je početni, najjednostavniji i temeljni oblik društva ortaštvo.¹ Pojmom ortaštvo označava se istodobno ugovor građanskog prava koji potječe iz rimskog prava, kao i društvo koje nastaje istoimenim ugovorom, pri čemu treba istaknuti da ono nema pravnu osobnost kao oblici trgovačkih društava.² S obzirom na nastanak i pravno priznanje ortaštva (*societas*) u rimskom pravu u kojem su osnovni oblici pravnih osoba bile država (*populus Romanus*) i općine (*municipia, coloniae*)³, to je razumljivo, a održano je i u suvremenom pravu.

Ortaštvo se kao jedini oblik ugovora namijenjen udruživanju imovine i rada više osoba od svojih početaka koristilo za ostvarenje i jednostavnih i vrlo složenih poduhvata. Njegov prvotni oblik, *societas omnium bonorum* kao zajednica imovine braće koja nastaje nakon smrti njihova oca obitelji⁴, upućuje pritom na vrlo složenu imovinsku situaciju koja se pojavljivala kod ortaštva. Vrlo vjerojatno je ona bila i kompliciranija kada je bila riječ o osobama koje nisu bile obiteljski povezane, a htjele su zajedničkim sredstvima ostvariti određeni cilj, poput vođenja banke i slično.⁵ To je pretpostavljalo prijenos određenog dijela imovine od pojedinog ortaka u ortaštvo, u biti u suvlasništvo svih ortaka kao jedini mogući način udruživanja imovinskih dobara.⁶ Pritom bi se moglo razlikovati unos već postojeće imovine pojedinih ortaka u ortaštvo, primjerice broda, posade, novca i robe za prodaju koja će se prevesti preko mora radi prodaje i stjecanja dobiti, do stjecanja suvlasništva na novostečenoj imovini ortaštva prodajom prevezene robe na odredištu. Međutim, prodavatelj je i tu djelovao samo kao posredni zastupnik ostalih ortaka što prati problem načina unosa dobivenog novca u ortaštvo. Na sličan način se i danas

¹ Usp. Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga treća: Društva osoba*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2019., str. XXIX – XXX.

² Vidi opširnije u: Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, 14. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 568; Horvat, M.; Petrak, M., *Rimsko pravo*, 17. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022., str. 318.

³ Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 69 – 71; Romac, A., *Rječnik rimskog prava*, 3. dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb, 1989., str. 412.

⁴ Zimmerman, R., *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Juta, Cape Town, Johannesburg, 1990., str. 451.

⁵ *Ibid.*, str. 453.

⁶ Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 318.

postavlja pitanje načina unosa imovine u ortaštvo, naravi imovinskih unosa i prava ortaka na imovini uloženoj u ortaštvo.

Općenito, ugovor o ortaštvu je uređen čl. 637. – 660. Zakona o obveznim odnosima⁷, dok su sastav, predmet i način unošenja uloga u imovinu ortaštva su uređeni čl. 638. – 641. U njima je u bitnome prenesen sadržaj čl. 647.a – 647.ž iz glave o *Ortakluku* Zakona o obveznim odnosima iz 1978.⁸, u koji je ugovor dodan 1994. godine⁹, pri čemu se može primijetiti bitna dopuna samo glede snošenja rizika za slučajnu propast ili oštećenje stvari iz čl. 641. st. 3. U vezi sa istovjetnošću većine odredaba bitan je kontinuitet sudske prakse koja je opsežna po ovim pitanjima te iz koje će u radu biti izloženi određeni slučajevi, problemi i tumačenja. Međutim, prije detaljnijeg izlaganja odredaba o ugovoru o ortaštvu, imovini ortaštva te pravima i obvezama stranaka te ostalim pitanjima u vezi ortaštva u suvremenom hrvatskom pravu, u radu će kratko izložiti uređenje ortaštva prema paragrafima 1175. – 1216. Općeg građanskog zakonika koji se primjenjivao na području Banske Hrvatske od 1852. do 1994. godine, a u Vojnoj Krajini, Dalmaciji i Istri od 1812. i naknadnih godina.¹⁰ Navedeni zakon će biti izložen jer je primjenjivan i u hrvatskoj sudskoj praksi nakon 1991. godine.¹¹

U radu će osim izlaganja o imovini ortaštva te pravima i obvezama stranaka biti izloženo i kako ortaštvo prestaje te koji su učinci toga. Posebno su obrađeni načini unošenja uloga u ortaštvo, učinak odredaba drugih zakona, te oblik vlasništva na unesenim ulozima kao dijelu zajedničke imovine ortaštva s obzirom na to da ortaštvo nije pravna osoba. Zaključno će biti izneseno o važnosti imovine za ortaštvo i pitanjima koja se javljaju u vezi naravi zajedničkog vlasništva kod ortaštva.

⁷ Zakon o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO), Narodne novine, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023.

⁸ Zakon o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO 1978), Službeni list, br. 29/1978, 39/1985, 57/1989; Narodne novine, br. 53/1991, 73/1991, 111/1993, 3/1994, 7/1996, 91/1996, 112/1999, 88/2001.

⁹ Uvodni dio čl. 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 3/1994., glasi: „Iza Glave XIII. Ugovor o građenju, a iza članka 647. dodaje se Glava XIII A. Ortakluk i novi članci koji glase: Glava XIII. A. ORTAKLUK ...“

¹⁰ Tekst Općeg građanskog zakonika (dalje u tekstu: OGZ) prema Spevec, F. J.; Rušnov, A., *Opći austrijski građanski zakonik proglašen patentom od 29. studenog 1852. u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji s naknadnim zakonima i naredbama*, 2. popravljeno i dopunjeno izdanje, Knjižara L. Hartmana, Zagreb, 1899. O vremenu uvođenja OGZ-a u hrvatskim zemljama vidi detaljnije u: Petrak, M., *Kodificiranje građanskog prava u jugoistočnoj Europi*, u: Tot, I.; Slakoper, Z. (ur.), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022., str. 111.

¹¹ VSRH, Rev. 1830/94 od 29. ožujka 1995. Prema: Slakoper, Z. i dr., *Sudska praksa 1980. – 2005. i bibliografija radova uz zakon o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb, 2005., str. 554 (slučaj 1050.).

2. RIMSKOPRAVNI TEMELJI UGOVORA O ORTAŠTVU – SOCIETAS

Premda su određeni oblici udruživanja radi ostvarenja ekonomskih svrha bili prisutni u antičkim pravima Bliskog istoka te u Grčkoj¹², za suvremeno je hrvatsko pravo ključan ugovor o ortaštvu, *societas*, rimskoga prava. Njegov temeljni oblik bila je zajednica ili ortaštvo braće, *societas fratrum*, koje bi nastajalo nasljeđivanjem imovine zajedničkog oca obitelji, *pater familias*, a trajalo je do podjele imovine u samostalno vlasništvo svakom od nasljednika.¹³ Riječ je o zajednici života i imovine koja je bila prisutna kod različitih naroda na određenom stupnju razvoja, primjerice kod slavenskih naroda u obliku zadruga, a koja je vremenom gubila na važnosti sa prijelazom najvažnijih stvari u individualno vlasništvo, rastom obrta, trgovine i gradova.¹⁴ Ova zajednica u biti nije nastajala niti bila organizirana na temelju ugovora, već suvlasništva ostavine. Kako je Rim gospodarski jačao, tako su i navedena suvlasništva sve brže bila razvrgavana kako bi svatko mogao samostalno upravljati svojom imovinom, ulagati je te stjecati dobit od nje, pa čak i ulagati u skupne trgovačke pothvate.¹⁵ U tom smislu se govori o tome kako je tijekom 3. i 2. st. pr. Kr. došlo do velikog gospodarskog napretka i bogaćenja rimskog građanstva, dijelom i u vezi sa ratovima protiv Kartage, a dijelom zbog toga što Rim postaje bitno trgovačko središte na Mediteranu.¹⁶ Slijedom potonjeg u Rim dolazi sve više stranih trgovaca koji ulaze u poslovne odnose s Rimljanima i drugim strancima, povodom kojih nastaju i mnogi sporovi koje je trebao prvo ispitati novouvedeni *praetor peregrinus* od 242. g. pr. Kr. te koji na njih primjenjuje pravila *iuris gentium*, uvodeći pritom tužbe temeljene na dobroj vjeri (*bonae fidei iudicia*).¹⁷

Jedna od tužbi iz te skupine bila je i *actio pro socio*, tužba kojom je s razine neutuživog pakta, neformalnog sporazuma, na razinu ugovora dignuto ortaštvo kao konsenzualni ugovor kojim se više osoba dogovaralo da udruže zajednička sredstva i rad radi ostvarenja zajedničkog dopuštenog cilja.¹⁸ Ortaštvo se pritom moglo oformiti s različitim ciljevima, odnosno s različitim trajanjem i razinom sudjelovanja ortaka.

¹² Kurtović, Š., *Opća povijest prava i države, I. knjiga: Stari i srednji vijek*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2005., str. 64, 110.

¹³ Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 318.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Usp. Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 453.

¹⁶ *Ibid.* Usp. i Horvat, M., *Rimska pravna povijest*, Knjižara Zlatko Streitenberger, Zagreb, 1943., str. 89 i sl.

¹⁷ Vidi: Stein, P., *Rimsko pravo i Europa. Povijest jedne pravne kulture*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2007., str. 20 – 21.

¹⁸ Usp. Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 318; Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 454.

Najširi i najobuhvatniji oblik je bio onaj koji je proizašao iz *societas fratrum, ercto non cito*, i u kojem ortaci unose u ortaštvo svu svoju postojeću i buduću imovinu.¹⁹ To je *societas omnium bonorum*, zajednica svih imovinskih dobara svih ortaka. Osim toga, s izraženijim ekonomskim ciljem, ortaci su se mogli dogovoriti da udruže samo buduću imovinu, i to onu stečenu gospodarskom djelatnošću, tj. bez uključenja u ortaštvo dobara stečenih nasljeđivanjem ili darovanjem. Kako je ovaj oblik ortaštva bio usmjeren na udruživanje imovine radi stjecanja dobiti, ono se naziva *societas quaestus*. Kako se navodi u D. 17, 2, 7 (*Ulpianus 30 ad Sabinum*), ako ništa nije posebno određeno glede toga što se unosi u ortaštvo, smatra se da su stranke sklopile ovaj oblik ortaštva.²⁰ Nakon toga, a posebno prisutan u rimskoj pravnoj praksi, primjerice u pogledu udruživanja bankara, bio je oblik *societas alicuius negotiationis*, ortaštvo u kojem se udružuju sredstva za obavljanje određene djelatnosti.²¹ Uz *societas argentarii* i *societas publicanorum* u praksi su bili još prisutni slučajevi ortaštva među trgovcima robljem i slično.²² Najuzi oblik sudjelovanja i najkratkotrajniji je bio *societas unius rei*, kod kojega bi se ortaci udruživali samo radi realizacije jednoga posla.

Ugovorom o ortaštvu bilo bi formirano društvo, međutim, zajedničko svim oblicima ortaštva je bilo to da navedeno društvo nije bilo pravna osoba, već je svaki od ortaka djelovao u poslovima društva kao posredni zastupnik i za ostale ortake.²³ To je u skladu s time da su u rimskom pravu pravne osobe privatnog prava priznate vrlo kasno²⁴, te da nije bilo priznato ni neposredno zastupanje na temelju punomoći.²⁵ Bilo je moguće samo posredno zastupanje putem ugovora o nalogu (*mandatum*), dok su jedino robovi i članovi obitelji mogli neposredno stjecati za oca obitelji.

Što se tiče unošenja uloga pojedinih ortaka u društvo, prema tome i imovine, ortaci su bili dužni unijeti svoje uloge u skladu s ugovorom te bi najčešće na predmetima ortaštva nastajalo

¹⁹ Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 451 – 453.

²⁰ D. 17, 2, 7 (*Ulpianus 30 ad Sabinum*): *Coiri societatem et simpliciter licet: et si non fuerit distinctum, videtur coita esse universorum quae ex quaestu veniunt, hoc est si quod lucrum ex emptione venditione, locatione conductione descendit.* (Ortakluk se može osnovati i bez posebnog određivanja, pa se, ako nije bilo ništa posebno rečeno, uzima da je to ortakluk ukupne zajedničke imovine koja se stječe djelatnošću članova, to jest od prihoda (koristi) koji se steknu iz kupoprodaja ili najamnih (zakupnih) ugovora.). Prijevod prema: Romac, A., *Izvori rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1973., str. 412 – 413.

²¹ Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 318.

²² Gai. Inst. 3,148: *Societatem coire solemus aut totorum bonorum aut unius alicuius negotii, veluti mancipiorum emendorum aut vendendorum.* (Društvena pogodba (ortakluk) može se osnovati ili kao zajednica cjelokupne imovine ili za jedan određeni posao, na primjer, radi kupnje i prodaje robova.). Prijevod prema: Romac, A., *op. cit.* u bilj. 20, str. 410 – 411.

²³ Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 318.

²⁴ *Ibid.*, str. 71.

²⁵ *Ibid.*, str. 238 – 239.

suvlasništvo.²⁶ Zimmermann ističe da ni to najčešće nije bilo potrebno, odnosno da je ortaštvo uobičajeno vođeno i bez kreiranja određene imovine u suvlasništvu ortaka.²⁷ Iz izvora, tako D. 17, 2, 74 (*Paulus 62 ad edictum*), može se pročitati da kada ortak nešto kupi, to postaje samo njegovo, a ne zajedničko, no može ga se tužbom prisiliti da to učini zajedničkom imovinom.²⁸ Isto i prema D. 17, 2, 82 (*Papinianus 3 responsorum*), ortak koji uzme zajam time ne obvezuje druge ortake, osim ako je novac uzet na zajednički račun.²⁹

Što se tiče zasnivanja suvlasništva, ono je ovisilo o predmetima koji su unošeni. Iz Gajevih Institucija se saznaje da je *societas omnium bonorum* bio izvorno zasnovan među ortacima koji nisu bili braća putem posebne legiskacije, no o njoj ne postoje drugi podaci.³⁰ Za kasnije pravo postoji naznaka da bi sva imovina odmah postala suvlasništvo svih ortaka kod *societas omnium bonorum*.³¹ To je, međutim, u suprotnosti s redovitim načinima stjecanja vlasništva pa i Zimmermann izražava sumnje u vezi toga. Prema redovnom stanju, *res Mancipi* bi bile prenošene u suvlasništvo putem *mancipatio* ili *in iure cessio*, dok bi se na *res nec Mancipi* ono zasnivalo putem *traditio*. Ovi načini su bili prilagođeni prijenosu pojedinačnih predmeta u vlasništvo, dok je iznimno *in iure cessio* mogla biti korištena i za prijenos cijele imovine.³²

Prilikom razvrgavanja ortaštva, glede podjele imovine bilo je potrebno podići stvarnopravnu tužbu, *actio communi dividundo*, jer je *actio pro socio* imala samo obveznopravni učinak i koristila se protiv ortaka koji nije ispunio svoje obveze, odnosno uzrokovao je štetu ostalim ortacima ako nije postupao barem s onom pažnjom koju je koristio u svojim poslovima (*culpa levis in concreto*).³³ Tužbe su se mogle podići paralelno, a podizanje *actio pro socio* je dovodilo do razvrgavanja ortaštva, kao što je ono prestajalo i smrću bilo kojeg od ortaka, *capitis*

²⁶ *Ibid.*, str. 318. U vezi veličine uloga vrijedilo je pravilo: „*Et illud certum est, si de partibus lucri et damni nihil inter eos convenerit, tamen aequis ex partibus commodum et incommodum inter eos commune esse*, lat. u slučaju da ništa među ortacima nije ugovoreno o udjelima u dobiti i gubitku, jasno je da će korist i šteta biti podijeljeni na jednake dijelove“, o kojemu više u: Petrak, M., *Traditio iuridica*, Informator, br. 6600 od 11. studenog 2019.

²⁷ Ovaj autor navodi: „Apart, of course, from the *societas omnium bonorum*, the existence of such partnership property was not essential for a *societas*; a business partnership could be (and usually was) run without it.“ Usp. Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 465.

²⁸ D. 17, 2, 74 (*Paulus 62 ad edictum*): *Si quis societatem contraxerit, quod emit ipsius fit, non commune: sed societatis iudicio cogitur rem communicare.* (Ako je netko zaključio ugovor o ortakluku, ono što on (zatim) kupuje postaje njegovo (vlasništvo), a ne zajedničko; ali on može biti tužbom iz ortakluka prisiljen da to unese u zajedničku imovinu.). Prijevod prema: Romac, A., *op. cit.* u bilj. 20, str. 412 – 413.

²⁹ D. 17, 2, 82 (*Papinianus 3 responsorum*): *Iure societatis per socium aere alieno socius non obligatur, nisi in communem arcam pecuniae versae sunt.* (Prema ugovoru o ortaštvu ortak koji primi zajam ne obvezuje druge, osim ako je novac upućen u zajedničku blagajnu.). Prijevod na temelju: Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 466.

³⁰ *Ibid.*, str. 465 – 466.

³¹ D. 17,2,1,1 (*Paulus 32 ad edictum*): *In societate omnium bonorum omnes res quae coeuntium sunt continuo communicantur.* (Kod ortakluka sa zajednicom cjelokupne imovine sve stvari koje su u vlasništvu ortaka odmah postaju zajedničke.). Prijevod prema: Romac, A., *op. cit.* u bilj. 20, str. 410-411.

³² Usp. Romac, A., *op. cit.* u bilj. 3, str. 147; Horvat, M.; Petrak, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 155 – 156.

³³ Vidi detaljnije: Zimmermann, R., *op. cit.* u bilj. 4, 465 – 466.

deminutio ili otkazom bilo kojeg od ortaka. Ortaštvo kao ugovor i društvo bi također prestajalo protekom roka na koji je dogovoreno ili ispunjenjem svrhe ili uvjeta.³⁴

3. ORTAŠTVO U OGZ-U

Rabeći terminologiju iz hrvatskog prijevoda OGZ-a u izdanju Speveca i Rušnova, ugovor o ortaštvu je reguliran u 27. poglavlju, a naslov nad tim poglavljem glasi „O pogodbi vrhu zajednice dobara“³⁵, odnosno kako Barbić parafrazira „o društvu za zajedničko stjecanje“.³⁶ Paragraf 1175. ovog zakonika definira da „društvo za zajedničko tečenje ili ortakluk postaje pogodnom, po kojoj dvije ili više osoba pristaju na to, da ulože samo svoj trud, ili i svoje stvari radi zajedničke koristi“. U biti, riječ je o definiciji koja odgovara pojmu ugovora u rimskom pravu, a kao primjer kod Speveca i Rušnova se navodi slučaj iz prakse u kojemu je jedan ortak uzeo u zakup lovište dok se dogovorio s drugima da će i oni moći s njime loviti, odnosno dijeliti prihod od lova glede čega im je on dužan položiti račun.³⁷

U nastavku, u para. 1176., navode se različite „vrste ortakluka“, od toga da se u zajednicu „meću“ pojedine stvari ili vrste stvari, do cjelokupne imovine, što također prati ranije podjele oblika ugovora. Također, može se uočiti da je u para. 1177. prenesen smisao iz teksta D. 17, 2, 7 prema kojem se u slučaju da nije ništa posebno ugovoreno smatra da je dogovoren *societas quaestus*, a ne *omnium bonorum*.³⁸

Glede forme i sadržaja ugovora, u para. 1178. posebno je propisano da se glede zajednice sadašnje ili samo buduće mora detaljno opisati što će biti predmet ortakluka, a u sljedećim paragrafima se upućuje na primjenu odgovarajućih propisa na ortakluke trgovaca te zajednicu imovine muža i žene.

Nakon toga slijede odredbe o imovini te pravima i dužnostima ortaka, u prvom redu imovinske naravi. U para. 1181. navodi se kako je ugovor o ortaštvu, ili „ortacka pogodba“ valjani pravni naslov za stjecanje vlasništva, no sama zajednica dobara nastaje „tek onda, kada su ta dobra ili

³⁴ Petrak, M., *Traditio iuridica*, Informator, 1.1.2010. dostupno na: <https://informatior.hr/strucni-clanci/societas-lat-drustvo-ortastvo>

³⁵ Spevec, F. J.; Rušnov, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 383.

³⁶ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 3.

³⁷ Citirana je odluka: R. 8. studena 1894. br. 11743. Jur. Bl. 1895. br. 5, prema Spevec, F. J.; Rušnov, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 383.

³⁸ Para. 1177. OGZ-a: „Ako je pogodba ortacka učinjena vrhu cijele imovine, pod tom imovinom razumijeva se samo sadašnja imovina. Ali ako pogodba ta obuzima i buduću imovinu, tad se pod budućom imovinom razumijeva samo imovina stečena, a ne naslijeđena; već ako su obadvije izrijekom ugovorene bile.“

stvari predane“. Navedeno prati određenje glavnice ili fonda ortakluka koju čini sve ono što je izrijekom predviđeno da ima služiti ostvarenju zajedničke svrhe (para. 1182.) te specifikacija glede prava ortaka na imovini u para. 1183. – „Ako se među u zajednicu novci, stvari potrošne, a i nepotrošne, kojih je vrijednost određena u novcu; tad se ne samo korist otud izvađena , nego i glavnica smatra glede ortaka, koji su je sastavili, kao vlasnost zajednička. Tko obećava, da će samo svoj trud uložiti na korist zajedničku, taj ima pravo na dobitak, ali nema prava na glavnice.“

U vezi prava i dužnosti ortaka se navodi da su ortaci u pravilu, tj. ako ne dogovore drukčije, dužni unijeti uloge u istim iznosima u glavnice, da ne mogu uvesti treće u ortakluk i slično. Odlučivanje o zajedničkim poslovima se ravna, osim u slučaju suprotnog dogovora, prema odredbama OGZ-a o zajedničkom vlasništvu, tj. „O zajednici vlasnosti“ kako je ona uređena paragrafima 825. do 849. OGZ-a, a konkretno o odlučivanju u paragrafima 833. – 842.³⁹

U para. 1189. predviđeno je da jednom ili više ortaka može biti povjereno upravljanje ortaštvom, glede čega se oni smatraju punovlasnicima, tj. opunomoćenicima. Dalje je uređena odgovornost za štetu, koja se pak ne može prebiti sa korišću koju je ortak pribavio ortakluku, te nakon toga dijeljenje dobitka i gubitka, polaganje računa, odnosi prema trećima te prestanak ortakluka i istup iz njega. Zanimljivo je uočiti nekoliko odredaba u ovome dijelu. Prvi je para. 1196. koji predviđa iznimku od prethodne odredbe o tome da se može dogovoriti da određeni ortak dobije veći udio u dobitku zbog posebnih zasluga, a navodi kao nedopušteni uglavak kada bi netko bio oslobođen svakog sudjelovanja u gubicima te bi imao zaštićenu glavnice i kamate. Također, tu se može dodati i para. 1201. u kojem se navodi da se ortakluk ne može prema nikome obvezati ako se ortaci ili njihovi opunomoćenici izrijekom ili prešutno s time ne suglase, pri čemu kod trgovaca javno oglaseno ortaštvo i dana punomoć na vođenje posla podrazumijevaju taj pristanak. Treći je tekst para. 1204. koji sadrži uputu na tajne ortake, pri čemu je konkretno određeno: „Tajni ortaci kakovog društva trgovačkoga, to jest takovi, koji su ortakluku pozajmili dio glavnice na dobitak i gubitak, ali za ortake nisu oglaseni bili, odgovaraju jedino glavnicom, što su je pozajmili. Oglaseni ortaci valja cijelom svojom imovinom da odgovaraju.“ Konačno, a kao bitna razlika u odnosu na pravila rimskog prava o prestanku ortaštva čim jedan ortak umre ili da otkaz, vidljivo je iz para. 1207. da ortakluk koji ima više od dva člana nastavlja postojati i ako umre ili da otkaz jedan od njih. Također, kod

³⁹ U para. 825. OGZ-a ona je definirana na sljedeći način: „Kad vlasnost iste stvari, ili jedno i isto pravo pristoji nekolicini osoba nerazdijelno, postaje zajednica. Zajednica se osniva na kakovom slučajnom događaju, na zakonu; na očitovanju posljednje volje, ili na pogodbi.“

trgovaca se uzima da nasljednici pojedinog ortaka preuzimaju njegov udio i nastavljaju sudjelovati u ortaštvu, dok će kod ostalih ortaka nasljednici nastaviti sudjelovanje u ortaštvu samo ako je to oporukom predviđeno, tj. oni su na to obvezani, iako se i to može odnositi samo na prvog nasljednika, a ne i na kasnije.

Na kraju su sadržane odredbe o diobi ortačke imovine nakon prestanka ortakluka (para. 1215.) i o primjeni paragrafa ovog poglavlja i na ortakluge trgovaca osim ako za njih postoje posebni propisi koji uređuju određena pitanja drukčije (para. 1216.).

Kao što je navedeno u uvodu, ove odredbe su primjenjivane kao pravna pravila do 22. siječnja 1994., tj. na sve ugovore i ortaštva koja su zasnovana do tog datuma u skladu s općom odredbom o stupanju na snagu i djelovanju zakona, kao i čl. 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima kojim je ortakluk dodan u ZOO 1978. Naime, čl. 6. je brisana odredba čl. 27. Zakona o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima iz 1991.⁴⁰, kojom je predviđena primjena odredaba o ortakluku OGZ-a kao pravnih pravila, a s obzirom na to da u ZOO 1978 ortakluk ili ortaštvo uopće nisu spomenuti.⁴¹ Od datuma stupanja na snagu ovih izmjena na novo sklopljene ugovore i ortaštva su se imala primjenjivati nova pravila, dok su se na ranije zasnovana društva i sporove u vezi njih, i nakon stupanja na snagu novog Zakona, trebale primijeniti odredbe OGZ-a.

4. ORTAŠTVO KAO TEMELJNO DRUŠTVO U SUVREMENOM HRVATSKOM PRAVU

Ortaštvo je temeljno društvo osoba i temeljno društvo uopće.⁴² Temeljno je iz nekoliko različitih aspekata. Naime, ortaštvo je povijesno najstarije društvo, kao što je prethodno izloženo, te je jedino društvo koje je uređeno ZOO-om što je ujedno i povijesni trag da se pravo društava razvilo iz obveznog prava. Općenito se može ustvrditi da je pravo društava dio privatnog prava, počiva na ugovoru, a ortaštvo je osnovni primjer toga. Naime, počevši od ortaštva, može se pratiti razvoj prava društava od jednostavnijih prema kompleksnijim oblicima.⁴³

⁴⁰ Zakon o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 53/1991, 73/1991.

⁴¹ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 3. Usp. i Babić, M., *Ugovor o ortaštvu i naše pravo*, Ekonomski vjesnik, vol. 8, br. 2, 1995., str. 205 – 206.

⁴² Vidi šire u: Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga prva: Opći dio*, 3. izmijenjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2008., str. 5 – 8.

⁴³ *Ibid.*, str. 61 i sl. Također usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 44 i sl.

Primarna funkcija i mjesto ortaštva u razvoju prava društava te oblika trgovačkih društava ogleda se i u supsidijarnoj primjeni odredaba na određene oblike društava uređene Zakonom o trgovačkim društvima.⁴⁴ Naime, odredbe o ortaštvu primjenjuju se u slučaju situacija koje nisu uređene u ZTD-u na preddruštva svih društava osoba⁴⁵, a na temelju posebnih odredaba i na tajno društvo (čl. 149. ZTD-a) te javno trgovačko društvo (čl. 69. ZTD-a)⁴⁶, a posredno na temelju odgovarajuće upute na primjenu odredaba o javnom trgovačkom društvu i na komanditno društvo (čl. 132. ZTD-a) i gospodarsko interesno udruženje (čl. 585. st. 2. ZTD-a). To znači da, u nedostatku specifičnih pravila za ta društva, mogu se primijeniti pravila koja vrijede za ortaštvo.⁴⁷

Dominantnost ortaštva vidljiva je i u činjenici da ortaštvo u neku ruku može inkorporirati ostala društva, npr. tajno društvo je društvo koje je najbližije ortaštvu i koje možemo gledati kao neku podvrstu unutarnjeg ortaštva.⁴⁸ Naime, iako je tajno društvo uređeno ZTD-om, ono nije vanjsko društvo te nije trgovačko društvo, pa je stoga vrlo blisko ortaštvu, iako se razlikuje od njega jer tajni član ne može biti nositelj prava i obveza sa javnim članom kao što je slučaj kod ortaštva. Također, kao što je gore navedeno u vezi supsidijarne primjene odredaba o ortaštvu na preddruštva prava osoba, općenito se može reći da je preddruštvo društvo koje se može gotovo poistovjetiti s ortaštvom, u prvom redu zbog nedostatka pravne osobnosti. Preddruštvo postoji od trenutka sklapanja društvenog ugovora do upisa u sudski registar⁴⁹, a stoga i nema pravnu osobnost, jer ju stječe tek upisom, no ima cilj te članove, osobe koje su se udružile. Također, preddruštvo ima zajedničku imovinu, kao i ortaštvo.⁵⁰ Iz navedenog može se zaključiti da i u slučaju kada i ne bi postojale posebne odredbe o preddruštvu u ZTD-u, moglo bi se poslužiti odredbama o ortaštvu iz ZOO-a. Zaključno se može navesti tvrdnju da „ortaštvom stoga treba smatrati svako društvo koje nema pravnu osobnost, a nije posebno uređeno kao poseban tip društva.“⁵¹

⁴⁴ Zakon o trgovačkim društvima (dalje u tekstu: ZTD), Narodne novine, br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024.

⁴⁵ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 43.

⁴⁶ Usp. Gorenc, V. i dr., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, RRIF, Zagreb, 2008., str. 99 – 101.

⁴⁷ Usp. Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, osmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018., str. 60.

⁴⁸ Usp. Gorenc, V. i dr., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb, 2005., str. 963.

⁴⁹ Čl. 6. st. 1. ZTD-a.

⁵⁰ Čl. 6. st. 2. ZTD-a.

⁵¹ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 43.

5. UGOVOR O ORTAŠTVU

U skladu sa čl. 637. ZOO-a „ugovorom o ortaštvu uzajamno se obvezuju dvije ili više osoba uložiti svoj rad i/ili imovinu radi postizanja zajedničkog cilja.“⁵² Ugovorom o ortaštvu nastaje ortaštvo kao društvo bez pravne osobnosti⁵³, te se ono također smatra zajednicom osoba i dobara.⁵⁴ Ugovor o ortaštvu je konsenzualni, neformalni i uzajamno obvezni ugovor obveznog prava.⁵⁵ To znači da nastaje samim sporazumom stranaka bez potrebe za ispunjavanjem posebnih formalnosti, iako stranke mogu predvidjeti primjerice pisanu formu kao bitan sastojak ugovora.⁵⁶ Za sklapanje ugovora o ortaštvu u načelu nije propisan nikakav poseban oblik, što znači da se ugovor može sklopiti usmeno, pisano ili čak konkludentnim činom, odnosno kroz ponašanje stranaka koje jasno ukazuje da postoji volja da uspostave ortaštvo.⁵⁷ Tako je, primjerice, riječ o ortaštvu kada bi tri osobe otvorile restoran na način da jedna ustupi svoj prostor na korištenje, druga unese potrebnu opremu, a treća uloži novac. U tom ugovoru su sadržani svi potrebni sastojci ugovora o ortaštvu, iako ga stranke nisu posebno sklopile, nego je sklopljen konkludentnim činima.⁵⁸

Iznimno, u slučaju da se kao ulog u ortaštvo unose nekretnine, a u skladu s čl. 641. ZOO-a te čl. 115. st. 3. i čl. 119. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁵⁹, kao i čl. 57. Zakona o zemljišnim knjigama⁶⁰, nužno je ugovor sklopiti u pisanoj formi kako bi se njegovu učinci mogli ostvariti *erga omnes*, a s obzirom na te nekretnine.⁶¹ Također, pisani oblik ugovora bit će obvezan i u situaciji kada se u ortaštvo unosi samo sadašnja ili samo buduća imovina jer se ona prema čl. 639. st. 3. ZOO-a mora popisati i opisati, te u drugim slučajevima posebno predviđenim slučajevima.⁶²

⁵² Čl. 637. ZOO-a.

⁵³ Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 568.

⁵⁴ Petrović, S.; Ceronja, P., *op. cit.* u bilj. 47, str. 60.

⁵⁵ Još se navodi da je on trajan i višestrani ugovor. Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 959 – 960.

⁵⁶ U skladu sa čl. 289. ZOO-a.

⁵⁷ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 17.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 18

⁵⁹ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (dalje u tekstu: ZV), Narodne novine, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 143/2012, 152/2014.

⁶⁰ Zakon o zemljišnim knjigama (dalje u tekstu: ZZK), Narodne novine, br. 63/2019, 128/2022, 155/2023.

⁶¹ Usp. Gavella, N.; Josipović, T.; Gliha, I.; Belaj, V.; Stipković, Z., *Stvarno pravo*, sv. I, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 451 – 452.

⁶² Tako se navode slučajevi unosa licencije, ili posebne odredbe Zakona o obrtu, Zakona o odvjetništvu za zajednički ured više odvjetnika, ili za unos udjela u društvu s ograničenom odgovornošću u ortaštvo i sl. Vidi više u: Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 18.

Uzajamna obveznost se odnosi na činjenicu da su stranke međusobno obvezne doprinositi zajedničkoj svrsi društva. Iako strogo govoreći ne postoji činidba i protučinidba između dviju stranaka kao kod ugovora o kupoprodaji ili ugovora o najmu, stranke imaju međusobno prava i obveze, odnosno imaju ih prema ortaštvu, a njihovo ostvarenje može zahtijevati bilo koji od ortaka. Pritom se kao osnovni predmet obveze, tj. kao činidba kod ugovora o ortaštvu u prvom redu uzima unos uloga pojedinih ortaka.⁶³

Ovdje se može uočiti dodati da Vedriš i Klarić kao posebnu karakteristiku ugovora smatraju naplatnost, jer „jer za svoj ulog kao činidbu ortak dobiva udio u ortačkoj imovini kao protučinidbu“⁶⁴, dok Gorenc smatra da je ugovor nenaplatan jer „se činidbe njegovih stranaka ne mogu međusobno razmjenjivati i naplaćivati, već su one podređene zajedničkom cilju“⁶⁵. U vezi sa primjenom pravila ZOO-a o dvostranoobvezujućim ugovorima, Barbić piše da je ugovor o ortaštvu organizacijski ugovor te „zbog toga se na nj ne primjenjuju sva pravila obveznog prava“, nastavljajući s nabrojanjem slučajeva pravila ZOO-a o dvostranoobvezujućim ugovorima.⁶⁶ Prema tome bi ugovor bio nenaplatan, a iznimno bi se ove odredbe mogle primijeniti ako je riječ o ortaštvu samo dvojice članova od kojih jedan ne bi ispunio svoju obvezu, ili od više njih nijedan ne bi bio spreman ispuniti obvezu.

U načelu, a u skladu s naravi obveznog prava, odredbe ugovora o ortaštvu su dispozitivne naravi. Osim sporazuma o bitnim elementima koji proizlaze iz čl. 637. ZOO-a, a to bi bile osobe ortaka, određenje doprinosa ortaka i zajednički cilj⁶⁷, stranke su slobodne samostalno urediti sve ostale elemente ugovora. Pritom svakako treba voditi računa, kako glede nužnih sastojaka tako i ostalih, da ne smiju povrijediti opće odredbe o nedopuštenim pravnim poslovima ili nedopuštenoj činidbi zbog kojih bi ugovor bio ništetan.⁶⁸ Ovdje se može općenito dodati da je dispozitivnost jedno od općih načela prava društava, a s obzirom na to da se pravo društva izvodi iz obveznog prava. Što je neko društvo bliže običnom ugovoru, to je njegov pravni okvir fleksibilniji, odnosno dispozitivniji. Međutim, u slučaju društava upisanih u sudski registar, situacija se mijenja. Tada se primjenjuju kogentni propisi, što znači da zakonodavac nameće obvezna pravila koja se ne mogu modificirati voljom stranaka. Ova pravila, koja ne ostavljaju prostor za slobodnu volju stranaka, osobito su izražena kod društva s ograničenom odgovornošću i dioničkog društva, gdje je princip kogentnosti osnovni, dok je dispozitivnost

⁶³ Usp. Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 573.

⁶⁴ *Ibid.*, str. 569.

⁶⁵ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 960.

⁶⁶ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 16.

⁶⁷ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 14; Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 959.

⁶⁸ Detaljnije u: Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 15, 16.

iznimka. U takvim društvima, pravni okvir je strože reguliran, čime se jamči veća pravna sigurnost i zaštita interesa svih sudionika u prometu. Kod ortaštva kao društva obveznog prava prisutan je najliberalniji režim udruživanja i visoka razina autonomije.

Autonomija stranaka je pritom ograničena i pravilima o simuliranim ugovorima, pri čemu su u literaturi navedeni brojni slučajevi iz sudske prakse u kojima su stranke pokušale prikazati kao ortaštvo odnose koji to nisu bili. Tako su u obliku ortaštva bili sklopljeni ugovori o doživotnom uzdržavanju, zakupu, zajmu i slično, a najčešće rado zaobilaženja određenih zabrana, poput zabrane prijenosa ugovora o zakupu sa zakupnika na treću osobu.⁶⁹ U tim slučajevima je sud odlučio da nije bila riječ o ortaštvu, već o nekom drugom ugovoru te je prosuđivao njegovu valjanost prema pravilima za taj ugovor.

Kao bitan element ugovora navodi se i zajednički cilj ortaka. On mora biti dopušten i moguć, jer ako je cilj nedopušten ili nemoguć, tada ni ugovor nije valjan.⁷⁰ Pritom se razlikuju motivi ortaka i cilj, jer poticaj zbog kojega ortak sklapa ugovor o ortaštvu nije važan ako se izravno ne reflektira u cilju. Nedopušteni motiv ili pobuda je razlog ništetnosti samo besplatnih, a ne i naplatnih ugovora, u skladu sa čl. 273. ZOO-a, osim ako je svim strankama ugovora bila zajednička ili poznata i odlučujuća za sklapanje ugovora nedopuštena pobuda drugih ortaka.⁷¹

Cilj može biti stjecanje profita, no to nije nužno. Tako se ortaštvo može osnovati i za dobrotvorne svrhe, iako to nije njegov primarni cilj, već se za tu svrhu osnivaju udruge.⁷² Ključno je, međutim, da je cilj zajednički, jer „bez namjere ostvarenja zajedničkog cilja uspostavljena zajednica nije ortaštvo“.⁷³ Neki od primjera zajedničkih ciljeva jesu zajedničko ostvarenje dobitka na lutriji, osnivanje zajedničkog obrta, zajednička izgradnja kuće i slično.⁷⁴

⁶⁹ Opširnije s navodima konkretnih slučajeva usp. *ibid.*, str. 14 – 15. Vidi također u: Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 968 – 969.

⁷⁰ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 25.

⁷¹ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 382 – 385.

⁷² Usp. Babić, M., *op. cit.* u bilj. 41, str. 207; Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 24.

⁷³ Babić, M., *op. cit.* u bilj. 41, str. 207.

⁷⁴ Vidi slučajeve iz sudske prakse u: Barbić J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 29 – 30. Također za ortaštvo radi izgradnje kuće vidi odluku Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-427/17-2 od 8.11.2017.: „Na temelju svih provedenih dokaza prvostupanjski sud je utvrdio da su predmetne stranke zaključile ugovor o ortakluku u odnosu na predmetnu kuću i da su tim ugovorom uložili svoj rad i imovinu radi postizavanja zajedničkog cilja, a to je gradnja kuće kojom će osigurati svoje stambeno zbrinjavanje. Ortaštvo nastalo tim ugovorom o ortakluku predstavlja zajednicu osoba i dobara bez pravne osobnosti a koju karakterizira suvlasništvo, kako to propisuje odredba čl. 642. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15 – dalje u tekstu: ZOO). Prvostupanjski sud utvrđuje da su u tom ortaštvu tužiteljica i njezin suprug dali nekretninu na kojoj je kuća sagrađena te dio financijskih sredstava koji im je ostao nakon što su prodali svoj stan u Z. i dio uložili u renoviranje kuće u B., dok je tužena sa svojim suprugom, a sinom tužiteljice, uložila financijska sredstva koja je dobila od svojih roditelja nakon što su oni prodali svoj stan u Z. a isto tako podizala je i kredite koji su utrošeni za gradnju te kuće. Prvostupanjski sud na temelju provedenih dokaza dolazi do zaključka da je u pogledu sporne kuće došlo do povezivanja i udruživanja na temelju prethodne zajedničke odluke stranaka da novčana sredstva i svoj rad udruže

Konačno, u vezi zajedničkog cilja upućuje se na to da je *societas leonina* ili lavlje ortaštvo protivno pretpostavci postojanja zajedničkog cilja te bi stoga i ortaštvo uspostavljeno radi ostvarenja dobitaka samo jednog ortaka bilo nevaljano.⁷⁵ To se izvodi i iz toga da „smisao zajedničkog cilja, u širem smislu leži u gospodarstvenoj svrsi ortaštva“, „a taj gospodarstveni cilj, odnosno imovinska korist, mora biti zajednička.“⁷⁶ Iako u ZOO-u ne postoji izričita odredba o zabrani lavljeg ortaštva, više autora zastupa takav stav te se navode presude iz drugih zemalja u kojima su sudovi izričito spominjali *societas leonina*.⁷⁷ Također, o navedenom pitanju se raspravlja u vezi tumačenja čl. 651. st. 2. ZOO-a, no kod njega nije riječ o tome da se ugovara da neki član sudjeluje samo u dobitku ili gubitku, već da se u slučaju određenja sudjelovanja u jednome, gubitku ili dobitku, isti princip ili postotak treba primijeniti i na drugu stranu – dobitak ili gubitak.⁷⁸

6. IMOVINA ORTAŠTVA

6.1. Općenito o imovini ortaštva

Imovina ortaštva je u skladu sa čl. 638. st. 3. ZOO-a „zajednička nepodijeljena imovina svih članova društva“.⁷⁹ Nepodijeljena imovina znači da imovina ortaštva nije podijeljena na idealne dijelove kao što je to slučaj kod suvlasništva, dok riječ zajednička upućuje na to da je imovina ortaštva u režimu zajedničkog vlasništva.⁸⁰ Pritom treba dodati da je zajedničko vlasništvo uvijek propisano zakonom, tj. da ono postoji samo onda kada je to predviđeno zakonom, a ako to nije propisano, sudjelovanje više osoba u vlasništvu na istim stvarima ostvaruje se kao suvlasništvo.⁸¹ S obzirom na to da je čl. 638. st. 3. ZOO-a izričito predviđeno postojanje zajedničkog vlasništva, ova pretpostavka je ispunjena.

radi gradnje ove kuće, zbog čega prvostupanjski sud smatra da taj njihov dogovor ima obilježja ortakluka iz čl. 637. ZOO-a.“

Odluka preuzeta sa internet stranice: Informator.hr.

⁷⁵ Usp. Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 570.

⁷⁶ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 962.

⁷⁷ Presude iz Austrije i Slovenije. Usp. Petrak, M., *Traditio iuridica, vol. I: Regulae iuris*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 126 – 127.

⁷⁸ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 994 – 995.

⁷⁹ Čl. 638. st. 3. ZOO-a.

⁸⁰ Čl. 57. st. 1. ZV-a: „Stvar je u zajedničkom vlasništvu kad na nepodijeljenoj stvari postoji vlasništvo dviju ili više osoba (zajedničara) koje sve u njemu imaju udjela, ali veličina njihovih udjela nije određena, bez obzira na to što je određiva.“ Opširnije o zajedničkom vlasništvu u: Gavella, N. i dr., *op. cit.* u bilj. 61, str. 721 i sl.

⁸¹ Čl. 57. st. 2. i 4. ZV-a: „2. Stvar može biti u zajedničkom vlasništvu samo na temelju zakona.

4. U sumnji sudjeluju li osobe u suvlasništvu ili zajedničkom vlasništvu neke stvari, smatra se da je to suvlasništvo.“

Odredbe o zajedničkom vlasništvu analogno se primjenjuju i kada nije riječ samo o zajedničkom vlasništvu, jer se mogu odnositi na zajedničko imanje novca, tražbina i drugih prava. Prema ZV-u, vlasništvo se obično odnosi na stvari, ali ovdje je riječ o zajedničkoj imovini koja je širi pojam.⁸² To znači da zajednička imovina može uključivati ne samo fizičke stvari, nego i novac, tražbine i druga prava, pa se stoga na pojam zajedničke imovine analogno primjenjuju pravila ZV-a.

Iako ortaštvo nije pravni subjekt pa prema tome ne bi trebalo imati imovinu, jer svaki subjekt ima samo jednu imovinu⁸³, ovdje se govori o tome da je imovina ortaštva odvojena od imovine ortaka, dok oni nepodijeljeno sudjeluju u toj imovini.⁸⁴ U biti je riječ o posebnom pravnom režimu na koji se primjenjuju i odredbe ZOO-a o ortaštvu i ZV-a o zajedničkom vlasništvu. Navedeno je vidljivo i iz toga što ortak ne može raspolagati svojim udjelom, o čemu više niže, kao što ne može ni zajednički vlasnik raspolagati svojim udjelom, no može tražiti diobu zajedničkog vlasništva na suvlasništvo kako bi onda mogao njime raspolagati.⁸⁵ Također, važno je uputiti na čl. 57. st. 3. ZV-a koji određuje: „Kad je stvar na temelju zakona u zajedničkom vlasništvu dvaju ili više zajedničara, nema utjecaja na to činjenica da je u zemljišnim knjigama ili bilo gdje drugdje prikazana kao vlasništvo samo nekoga od njih, osim prema trećim osobama čije se povjerenje u prometu štiti.“ Na temelju navedenog članka zakonske odredbe o ortaštvu imaju prednost i pred odredbama stvarnog prava o učincima upisa u zemljišne knjige, osim prema trećima koji su se oslanjali na stanje u zemljišnim knjigama, ali i drugim zakonima. Međutim, važno je rješenje povodom revizije Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev 466/14-2 od 16. svibnja 2018., u sporu povodom zahtjeva za utvrđenje suvlasništva bračnog druga, na temelju odredaba o bračnoj stečevini, na nekretnini koja je bila upisana kao vlasništvo obrta njezina supruga i njegova brata⁸⁶, u kojemu je Vrhovni sud zbog pogrešnog pravnog stajališta u primjeni zakonskih odredaba o zajedničkoj imovini ortaštva iz ZOO-a, a glede utvrđenja suvlasništva nad nekretninom, odlučio ukinuti presude prvostupanjskog i drugostupanjskog suda i vratiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.⁸⁷

O tome kako „suvlasništvo je pravilo, a zajedničko vlasništvo iznimka“, usp. Gavella, N. i dr., *op. cit.* u bilj. 61, str. 722.

⁸² Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 33 – 34; Bilić, A., *Priznavanje pravne i stranačke sposobnosti ortaštvu*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 3, 2014., str. 238.

⁸³ „Jedinstvenost ili jedinstvo imovine znači da određen pravni subjekt može imati samo jednu imovinu.“ Usp. Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 100.

⁸⁴ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 33.

⁸⁵ Usp. Gavella, N. i dr., *op. cit.* u bilj. 61, str. 731.

⁸⁶ Rev 466/2014-2 od 16.5.2018. Rješenje preuzeto sa internet stranice: Informator.hr.

⁸⁷ Pravno mišljenje Vrhovnog suda RH: „U smislu odredbi čl. 637. – 660. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 35/05, 41/08 i 125/11 – dalje ZOO), zajednička imovina ortaka (imovina ortaštva) predstavlja oblik

Imovina ortaštva može nastati na dva načina. Prvi način je kroz uloge ortaka, što znači da članovi društva unose određenu imovinu, npr. novac, stvari, prava, ili rad u društvo kao svoj doprinos, čime se formira početni kapital društva. Drugi način nastanka imovine je poslovanjem ortaštva, odnosno ostvarivanjem dobiti kroz zajedničke aktivnosti i transakcije koje društvo provodi.⁸⁸

6.2. Ulog

Svaki ortak je obavezan unijeti ulog u ortaštvo, a vrsta i iznos uloga definiraju se ugovorom o ortaštvu.⁸⁹ Ulog može biti u obliku novca, stvari, vrijednosnih papira, patenata, autorskih prava, know-how tehnologije, ugovora o isporuci ili drugih imovinskih dobara. Također, ulog može uključivati rad ili propuštanje. Iako visina i vrsta uloga mogu biti različiti za svakog ortaka, ako nije dogovoreno drukčije, prema čl. 640. ZOO-a, svi ulogi trebaju biti jednaki, odnosno imati istu vrijednost.⁹⁰

Svi ulogi zajedno čine glavnica ili fond.⁹¹ Ako član odluči uložiti svoj rad kao ulog, u skladu sa odredbom čl. 639. st. 4., to je prihvaćeno kao ulog samo ako je takav rad uglavničen.⁹² To znači

zajedničkog vlasništva. Naime, prema ovim odredbama, ortaci su sudionici zajednice osoba i dobara koja nema pravnu osobnost a osnovana je i postoji na temelju ugovora o ortaštvu sklopljenog radi postizanja nekog zajedničkog cilja. Prema odredbi čl. 638. st. 1. i 3. ZOO-a, imovinu ortaštva kao zajedničku imovinu ortaka čine ulogi ortaka (glavnica) te imovina stečena poslovanjem ortaštva. U tom smislu, time što su određene stvari ušle u imovinu ortaštva, one nisu postale vlasništvo ortaštva, nego su vlasništva pojedinog ortaka prešle u zajedničko vlasništvo svih ortaka, pa ortak (u smislu odredbe čl. 647. ZOO-a) ne može pravnim poslom s trećom osobom pravovaljano obvezati ortaštvo bez izričitog ili prešutnog pristanka ostalih ortaka. Dakle, nekretnina označena kao čest. zem. 1124/3 z.u. 1224 k.o. B. predstavlja zajedničko vlasništvo tuženika i njegovog brata B. G. koji zajednički obavljaju obrt, pa shodno odredbi čl. 57. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine" broj 91/96, 68/98, 137/99, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09 i 143/12 - u daljnjem tekstu: ZV) svaki od zajedničkih vlasnika ima u zajedničkom vlasništvu svoj udio čija veličina, suprotno pravnom shvaćanju nižestupanjskih sudova, nije određena bez obzira na to što je određiva. Udjeli su im neodređeno veliki i kad već postoji kriterij za eventualnu buduću podjelu na suvlasničke dijelove, dok je (čl. 58. st. 1. ZV-a) zajednički udio pravnim poslom inter vivos prenosiv jedino na drugog zajedničara. Tek se diobom u smislu odredbi čl. 63. – 65. ZV-a određuje koliki suvlasnički dio pripada pojedinom dotadašnjem zajedničkom vlasniku na ime njegovog udjela u zajedničkom vlasništvu određene stvari, s tim da shodno odredbi čl. 64. ZV-a i svaka treća osoba može zahtijevati da se udio bilo kojeg zajedničara pretvori u suvlasnički dio ako za to ima pravni interes.“

⁸⁸ Čl. 638. st. 1. ZOO-a.

⁸⁹ Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 573.

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 972.

⁹² Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 87. Navedeno ulaganje samo rada stranaka rješavano je u predmetu PSH, PŽ 2685/91 od 25. kolovoza 1992. u kojem su se dvije osobe obvezale uložiti rad, odnosno „postignut je sporazum o podjeli dobiti ostvarene zajedničkim stolarskim radovima na poslovnim prostorijama K. u O., a na temelju ugovora koji je tuženik sklopio s poduzećem T. Ugovor, kojim se dvije osobe obvezuju uložiti rad, po sadržaju je ugovor o ortakluku kojem je svrha ostvarenje zajedničke dobiti – koristi. Pravilan je zaključak prvostepenog suda, i prema shvaćanju ovog drugostepenog suda, da se dobit dijeli zavisno od doprinosa svakog od ortaka, te da se okolnosti slučaja, a posebno okolnost da je tužitelj u radu sudjelovao i svojim strojevima u stolarskoj radionici, a tuženik

da se vrijednost rada mora odrediti kroz procjenu vrijednosti u novčanom iznosu. Rad koji nije uglavničen smatra se doprinosom.⁹³ Doprinos u ortaštvu je širi pojam od uloga. Obuhvaća svaki oblik doprinosa koji član društva daje kako bi ostvario zajednički cilj.⁹⁴ Dakle, doprinos nije ograničen samo na početnu imovinu koja se unosi u društvo (ulog), već uključuje sve što član može pružiti kako bi pomogao u ostvarivanju zajedničkog cilja. Uz to treba dodati da ako netko od članova sudjeluje u ortaštvu isključivo radom, a taj rad nije uglavničen, tada takva osoba nema pravo glasa u društvu iako ima pravo na sudjelovanje u odlučivanju.⁹⁵

Ortak može unijeti u ortaštvo i cijelu svoju imovinu, pri čemu se prateći para. 1177. OGZ-a uzima da je to samo sadašnja imovina ako ništa posebno nije rečeno, no ako je izričito predviđeno da to bude i buduća, to će biti samo ona stečena radom, a ne i ona koja je stečena nasljedstvom, osim ako je i to posebno navedeno.⁹⁶ Kako je ranije navedeno, u slučaju ulaganja samo sadašnje ili samo buduće imovine, ugovor mora biti u pisanoj formi s navođenjem točno što pripada u tu imovinu.

Iako su ulogi obično bitni u ortaštvu, moguće je osnovati ortaštvo i bez unosa imovine, jer članovi društva nisu obvezni ulagati imovinu. Takvo ortaštvo je ortaštvo idealne naravi ili ortaštvo osobnog tipa.⁹⁷ Naime, ugovorom o ortaštvu je moguće osnivanje društva i bez imovine jer se osnovni princip ortaštva temelji na zajedničkom poslovanju i ostvarenju zajedničkog cilja. Zajednički cilj u ortaštvu ne mora nužno biti stjecanje dobiti. Iako je ostvarivanje profita često glavni cilj mnogih društava, u ortaštvu zajednički cilj može biti i idealne prirode, poput promicanja određenih društvenih, kulturnih, obrazovnih ili drugih nematerijalnih vrijednosti. To znači da članovi mogu udružiti kako bi ostvarili ciljeve koji nisu nužno usmjereni prema ostvarivanju i razdiobi dobiti.⁹⁸ Ovakvo uređenje čini ortaštvo pogodnim za različite vrste suradnje, bilo da je riječ o poslovnim ili neprofitnim ciljevima.

U vezi uloga treba reći da ortak nije obavezan naknadno povećavati svoj ulog, međutim, ako se zbog promijenjenih okolnosti zajednički cilj više ne može postići bez povećanja uloga, ortak koji ne pristane na to povećanje ima pravo istupiti iz društva. Takvo odbijanje pristanka na povećanje uloga prema čl. 640. st. 2. ZOO-a može biti i opravdani razlog za isključenje ortaka

ugovorio radove s naručiocem-poduzećem T. i izvršio naplatu radova, opravdavaju tako da se dobit podijeli na jednake dijelove.“ Prema: Slakoper, Z. i dr., *op. cit.* u bilj. 11, str. 554 (slučaj 1049.).

⁹³ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 973.

⁹⁴ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 81.

⁹⁵ Čl. 642. st. 3. ZOO-a.

⁹⁶ Čl. 639. st. 2. ZOO-a.

⁹⁷ Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 570; Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 50 – 51.

⁹⁸ Klarić, P.; Vedriš, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 570.

iz ortaštva.⁹⁹ Gorenc navodi da „se ovaj izniman slučaj, odnosno raskid ili izmjena ugovora zbog promijenjenih okolnosti naziva *Clausula rebus sic stantibus*“.¹⁰⁰ Usporedbom sa odredbom čl. 369. ZOO-a („Ako bi zbog izvanrednih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora, a koje se nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora, ispunjenje obveze za jednu ugovornu stranu postalo pretjerano otežano ili bi joj nanijelo pretjerano veliki gubitak, ona može zahtijevati da se ugovor izmijeni ili čak i raskine.“), vidljivo je da u čl. 640. st. 2. nije predviđeno da okolnosti trebaju biti izvanredne i nepredvidive, već se samo navode promijenjene okolnosti. Ovdje je ipak riječ o povećanju uloga, a ne izmjeni ili raskidu ugovora, iako će konačan učinak za jednog od ortaka biti možda isti.

Na temelju uloga određuje se udio ortaka u ortaštvu što je vrlo važno zbog više razloga, a osobito kod donošenja odluka. Također, ako neki ortak uloži značajan kapital, zbog dispozitivnosti odredaba ZOO-a kojima se uređuje ugovor o ortaštvu, moguće je ugovoriti posebna prava za tog ortaka, što onda za takvu konkretnu situaciju ističe važnost visine uloga u ortaštvu. Velik ulog može donijeti posebne privilegije, kao što su dodatna prava u odlučivanju ili u raspodjeli dobiti s obzirom da inače, ako nije posebno ugovoreno, svi ortaci imaju prema čl. 651. st. 1. ZOO-a jednak udio u dobitku i gubitku bez obzira na vrstu i veličinu uloga.

Detaljnije uređenje načina unošenja uloga u imovinu ortaštva predviđeno je čl. 641. ZOO-a. Osnovno je propisano st. 1. u kojem se navodi da „stvari i prava koji čine ulog postaju imovinom ortaštva na temelju ugovora o ortaštvu na način propisan za stjecanje pojedinih imovinskih prava.“ S obzirom na to da ulogi i doprinosi ortaka mogu biti različite naravi, pa se tako pružanje usluga ne smatra ulaganjem jer ne povećava imovinu ortaštva, u vezi unosa stvari mogući su različiti oblici njihova davanja za svrhe ortaštva. One se mogu dati u najam ortaštvu, može se na njima osnovati pravo služnosti ili se mogu prenijeti u vlasništvo¹⁰¹, te je stoga bilo potrebno precizirati i što se stječe na predanim dobrima ako to nije posebno predviđeno ugovorom. U st. 4. je tako precizirano da u slučaju nejasnoće postoji presumpcija da su novac i stvari procijenjene u novcu dane u vlasništvo. To će u prvom redu doći do izražaja kod novca i pokretnina na kojima se vlasništvo stječe već predajom u posjed jer bi kod nekretnina bilo potrebno jasno navesti u ugovoru i tabularnoj ispravi da se dopušta uknjižba prava vlasništva kako bi se one prenijele u zajedničko vlasništvo svih ortaka. U tom smislu bi se mogao shvatiti

⁹⁹ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 974.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Govori se tako o unosu stvari *quoad dominium* ako se unosi vlasništvo stvari, *quoad usum* ako se stvar daje na porabu ortaštvu, ili *quoad sortem* ako se unosi njezina vrijednost. Opširnije vidi u: Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 82 – 83.

i navod iz Rješenja o prihvaćanju revizije broj Rev-x 1018/2015-2 od 8. srpnja 2020.¹⁰², gdje je sud odlučio: „Međutim, osnovano tuženik prigovara pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Naime, imovina ortaštva zajednička je imovina ortaka (čl. 647b. st. 3. ZOO-a, čl. 638 st. 3. ZOO/05). Kako prema odredbi čl. 647e. st. 1. ZOO-a, tako i prema odredbi čl. 641. st. 1. ZOO/05, stvari i prava koje čine ulog postaju imovinom ortaštva na temelju ugovora o ortaštvu na način propisan za stjecanje pojedinih imovinskih prava. Dakle, nekretnina koju neki od ortaka treba unijeti u zajedničku imovinu ortaštva ulazi u tu imovinu upisom u zemljišnu knjigu (čl. 33. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima /"Narodne novine" broj 53/91 – dalje: ZOVO/, čl. 119. - 121. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima /"Narodne novine" broj 91/96, 68/98, 137/99, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09 i 143/12 – dalje: ZV/). Pri tom, u tom slučaju, bez obzira što se radi jednostavnijeg izražavanja ta imovina naziva imovinom ortaštva, ta nekretnina nije postala vlasništvo ortaštva (ortakluk nije pravna osoba, nema pravnu osobnost, pa ne može biti vlasnik stvari), već je iz vlasništva pojedinog ortaka prešla u zajedničko vlasništvo svih ortaka. Isti tako, kako prema odredbi čl. 647ž. ZOO-a, tako i prema odredbi čl. 660. ZOO/05, na pitanja u vezi s diobom zajedničke imovine koja posebno nisu uređena odredbama navedenih zakona odgovarajuće se primjenjuju propisi o razvrgnuću suvlasničke zajednice. U tom smislu u konkretnom slučaju primjenjuje se odredba čl. 55. st. 2. ZV-a, prema kojoj je zakonom određeni način stjecanja i prestanka prava vlasništva, odnosno suvlasništva nad nekretninom na temelju sporazuma o razvrgnuću, odnosno pravomoćne odluke suda o razvrgnuću suvlasništva uknjižba prava na nekretninama u zemljišnim knjigama. Kako prema utvrđenju nižestupanijskih sudova (u zemljišnim knjigama kao suvlasnik predmetne nekretnine upisan je tuženik za ½ dijela, dok je za ½ dijela upisan tuženikov sin A. K.) tužitelj u zemljišnim knjigama nije upisan kao zajedničar, odnosno suvlasnik predmetne nekretnine, to nisu ispunjene prethodno navedene pretpostavke u kojima je tužitelj stekao

¹⁰² Opis činjeničnog stanja je dan na str. 4 Rješenja: „Nižestupanijski sudovi prihvatili su zahtjev tužitelja na činjeničnom utvrđenju: - da su stranke sklopile ugovor o ortakluku kojim su definirale svoja prava i obveze oko izgradnje apartmanske zgrade na nekretnini označenoj kao čest. zem. 12842 k.o. V. radi stjecanja dobiti iznajmljivanjem iste, kojim ugovorom je razriješeno i pitanje tražbine tuženika prema tužitelju na ime neplaćenog dijela kupoprodajne cijene nekretnine prema ugovoru kojeg su stranke prethodno sklopile 24. studenog 1994. i to kao dijela uloga tuženika u ortakluku, - da su stranke u ortakluk unijele predmetnu nekretninu, tražbinu tuženika na ime neplaćene kupoprodajne cijene, novčane uloge i stvari za opremanje zgrade, - da je nakon ovog ugovora tužitelj tuženiku isplaćivao novčane iznose za izgradnju zgrade i to tijekom 1996. godine do lipnja 1998., - da je usmeno sklopljeni ortački ugovor između stranaka realiziran, - da je tužitelj na predmetnoj nekretnini kao zajedničkoj imovini ortaka u smislu odredbe čl. 647b. st. 3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01 - dalje: ZOO) kojeg je u ovoj pravnoj stvari primijeniti temeljem odredbe čl. 1163. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18 – dalje: ZOO/05) nakon prestanka ortakluka prema udjelima u dobiti, tj. u konkretnom slučaju razmjeru uloženi vrijednosti (čl. 647v. st. 4. ZOO-a) stekao valjanu pravnu osnovu za stjecanje prava suvlasništva za 177/1000 dijela nad predmetnom nekretninom, te - da je u zemljišnim knjigama kao suvlasnik predmetne nekretnine upisan tuženik za ½ dijela, dok je za ½ dijela upisan tuženikov sin A. K..“

suvlasnička prava nad predmetnom nekretninom kako su to prihvatili nižestupanjski sudovi. Isto tako, kako je zahtjev tužitelja za upis u zemljišne knjige postavljen isključivo vezano uz već stečena suvlasnička prava nad predmetnom nekretninom koja, kako je prethodno navedeno, tužitelj nije stekao temeljem sklopljenog ugovora o ortaštvu (nije ispunjen način stjecanja), to se prema ovom pravnom temelju zahtjev tužitelja ne može prihvatiti kao osnovan niti u ovom dijelu.¹⁰³ Prema tome, bez obzira što je na temelju zakona imovina ortaštva zajednička imovina svih ortaka, da bi određeni ulog uopće postao imovina ortaštva potrebno je da bude unesen u ortaštvo na valjani način. U vezi toga se navodi da je bilo koji od ortaka „ovlašten zahtijevati da se zajedničko stvarno pravo na nekretnini upiše u zemljišne knjige u korist svih ortaka kao njihovo zajedničko vlasništvo, a i da se zajedničko vlasništvo pokretnine upiše u javni upisnik ako se takav vodi (čl. 59.).“¹⁰⁴

Općenito je pak u čl. 641. st. 2. predviđeno da ortak odgovora za materijalne i pravne nedostatke stvari jer ako postoji ijedan nedostatak on nije ispunio svoju obvezu prema ugovoru.¹⁰⁵ Ovo je pravilo uvedeno u novom ZOO-u jer su prije sudovi tumačenjem primjenjivali opća pravila o odgovornosti za pravne i materijalne nedostatke stvari, dok sad postoje specifična pravila. Nastavno na to je i u st. 3. dodano tko snosi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari. Ako stvar propadne prije unosa ili tijekom trajanja ortaštva, postavlja se pitanje snose li ortaci zajednički rizik te propasti ili samo onaj snosi rizik koji je dao stvar. Prema zakonskoj odredbi, na taj problem će se primjenjivati propisi koji se primjenjuju kod ugovora o zakupu ako je stvar dana samo na korištenje, dok se u slučaju da je dana u zajedničko vlasništvo trebaju na odgovarajući način primijeniti pravila o riziku kod kupoprodaje.¹⁰⁶ U slučaju pak da ortak ne bi mogao ispuniti svoju obvezu na unos stvari ili prava zbog njihove propasti ili prestanka, on bi trebao ispuniti svoju obvezu u novcu ako ne može drukčije.

¹⁰³ U nastavku iste odluke, str. 5, međutim se pruža mogućnost stjecanja vlasništva i to na temelju građenja na tuđem zemljištu: „S druge strane, tužitelj tijekom postupka ističe činjenicu izgradnje zgrade s voljom i namjerom stranaka da se tom gradnjom steknu određena suvlasnička prava nad predmetnom nekretninom. Ovisno o činjenici završetka izgradnje (do stjecanja prava vlasništva temeljem zakona - građenjem na tuđem zemljištu – može doći temeljem činjenice što je zgrada izgrađena, a ne što se gradi), ove činjenične navode valja sagledati u kontekstu odredbi čl. 24. – 26. ZOVO-a (ako je zgrada dovršena do 1. siječnja 1997. – u smislu odredbe čl. 388. st. 2. ZVDSP-a), odnosno odredbe čl. 153. ZVDSP-a (ako je zgrada dovršena nakon 1. siječnja 1997. – u smislu odredbe čl. 388. st. 1. ZV-a), a što su nižestupanjski sudovi zbog pogrešnog pravnog pristupa propustili učiniti. Naime, u okolnostima kada su ispunjene pretpostavke stjecanja suvlasničkih prava na nekretnini građenjem na tuđem zemljištu, navedena stvarnopravna ovlaštenja stječu se na temelju zakona (izvorno - originarno) u trenutku kada su ispunjene pretpostavke koje su zakonom određene (čl. 129. ZV-a).“ Rev-x 1018/2015-2 od 8. srpnja 2020. Preuzeto sa stranice: <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80af87b6>.

¹⁰⁴ Barbić J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 38.

¹⁰⁵ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 977.

¹⁰⁶ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 89.

Nakon što je izvršio unos uloga, ortak ne može raspolagati svojim ulogom, a u skladu sa čl. 641. st. 5. ZOO-a, osim kada ortaštvo prestaje.¹⁰⁷ Uz navedenu iznimku, nije moguće raspolagati zajedničkom imovinom ni bilo kojim njezinim dijelom. Svaki ortak koji ima udio u ortaštvu također ima i udio u zajedničkoj imovini. Zajedničku imovinu nije moguće dijeliti jer je ona neodvojivo povezana s ciljem ortaštva. Uz to, kod prestanka ortaštva, povrat uložениh sredstava ima prednost pred dijeljenjem dobiti, slično kao i u društvima kapitala, gdje se prvo podmiruju ulozi, a tek onda preostali iznos dijeli kao dobit. Iako ortaštvo nije društvo kapitala, ulog i dalje igra određenu ulogu, jer definira prava ortaka i način na koji se upravlja društvom. Od zabrane raspolaganja zajedničkom imovinom, treba razlikovati raspolaganje pravima koja proizlaze iz ortaštva. Na primjer, ako je ortak predujmio novac iz svoje vlastite imovine za potrebe ortaštva, on ima pravo na povrat tog novca, kao i na naknadu za eventualnu štetu. Takav povrat ili naknada predstavlja pravo ortaka prema ortaštvu, a ne pravo ortaštva. Ortak može zahtijevati povrat tih sredstava i raspolagati tom tražbinom, jer se radi o njegovoj osobnoj tražbini, a ne o tražbini samog ortaštva.¹⁰⁸

6.3. Dobit i gubitak

Poslovanje ortaštva odnosi se na njegovu interakciju s trećim osobama, odnosno na pravni promet s vanjskim svijetom. Kada ortaštvo ulazi u pravni promet s trećim osobama, bilo kroz sklapanje ugovora, poslovanje ili druge pravne radnje, pa tako i dobivanjem naknade štete, imovina koju ortaštvo stekne tim poslovanjem automatski postaje zajednička imovina ortaka. Ova imovina stečena je kroz aktivnosti društva prema trećima¹⁰⁹, a općenito se mogla smatrati kao dobit društva.

Preciznije, prema čl. 650. st. 1. ZOO-a, dobit ortaštva predstavlja onaj dio imovine društva koji preostane nakon što se odbiju vrijednosti uloga, zajednički dugovi i troškovi.¹¹⁰ Gorenc smatra da je termin dobitak primjereniji od dobit, a poziva se pritom i na OGZ koji je koristio termin

¹⁰⁷ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 978.

¹⁰⁸ Čl. 641. st. 6. ZOO-a.

¹⁰⁹ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 34.

¹¹⁰ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 993.

dobitak.¹¹¹ To je sukladnije pojmu gubitak koji je uređen u st. 2. istog članka, koji označava situaciju kada imovina ortaštva padne ispod razine vrijednosti uloga ortaka.¹¹²

Utvrđivanje dobiti je važno za njezinu raspodjelu, pri čemu, kako je već rečeno, ulog nije presudan za raspodjelu dobiti. S druge strane, dobit nastaje tek nakon što su svi ulozi pokriveni. To znači da dobit postaje stvarna tek kada se odbiju ulozi ortaka, a društvo ima imovine koja premašuje te uloge. Glede termina utvrđivanja dobiti, zakon nije ništa propisao, tj. nema dispozitivne odredbe koja bi vrijedila u odsustvu ugovorne odredbe stranaka, no ističe se da bi se iz čl. 644. ZOO-a općenito moglo „zaključiti da bi to kod prigodnih društava bilo vrijeme prestanka ortaštva, a kod onih trajnih koji donose godišnje prihode protek poslovne godine“.¹¹³ Prema st. 2. ovog članka: „Prije nego se dovrši posao, ne može se zahtijevati zaključni obračun i podjela dobiti i gubitka, ali ako se radi o dugoročnim poslovima koji donose godišnji prihod, ortaci mogu zahtijevati polaganje računa i podjelu dobiti po proteku svake poslovne godine.“ Stoga, svaki od ortaka ima pravo tražiti polaganje računa od ortaka koji vodi posao tako da se na temelju toga može i utvrditi kolika je dobit te njezina podjela, a o obračunu glasuju svi ortaci te ga trebaju usvojiti jednoglasno. Također, kad društvo prestane postojati, nakon što se podmire svi dugovi prema vjerovnicima, ulozi se vraćaju ortacima, a tek preostali iznos, ako ga ima, dijeli se kao dobit, i to također ravnomjerno među ortacima. U tom slučaju, ortak koji nije uglavničio svoj rad ne bi dobio ništa na ime povrata uloga, već bi imao pravo samo na udio u dobiti, ako dobit uopće postoji.

Prema čl. 651. st. 1. ZOO-a, „ako udjeli ortaka u dobiti i gubitku nisu precizirani ugovorom o ortaštvu, svaki ortak, neovisno o vrsti i visini svog uloga, ima jednak udio u dobiti i gubitku“, što znači da se dobit dijeli jednakim dijelovima (*per capita*). Riječ je o primjeni načela dispozitivnosti i ekvivalentnosti jer se pravilo primjenjuje ako stranke nisu što drugo ugovorile, a vodeći se time da će udio u dobiti i gubitku biti jednak.¹¹⁴ Prema st. 2., koji je već spomenut, ako je u ugovoru spomenut samo udio u dobiti ili gubitku, isti se primjenjuje i na drugo, a odredbu ne bi trebalo tumačiti u smislu dopuštanja lavljeg ortaštva.¹¹⁵

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 136.

¹¹³ *Ibid.*, str. 137.

¹¹⁴ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 994 – 995.

¹¹⁵ U vezi slične odredbe čl. 87. st. 4. ZTD-a usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 46, str. 133.

7. PRAVA I OBVEZE ORTAKA

7.1. Općenito

Kada je riječ o pravima i obvezama ortaka, prava se općenito dijele na upravljačka i imovinska, a njima odgovaraju i određene obveze.¹¹⁶ Među upravljačka prava se ubrajaju pravo na vođenje poslova društva, na sudjelovanje u odlučivanju, na obaviještenost i nadzor te podizanje *actio pro socio*. S druge strane, od čega je pravo na udio u dobiti ortaštva već obrađeno, imovinska prava su i pravo na otpremninu zbog istupanja i isključenja i pravo na udio u ostatku zajedničke imovine nakon prestanka ortaštva.

S druge strane, u vezi obveza, ključna razlika ortaštva prema drugim vrstama društava, posebno društvima kapitala, jest to što se obveze člana društva u ortaštvu ne iscrpljuju samo davanjem uloga. U ortaštvu, osim uloga, vrlo je važan i doprinos svakog ortaka u ostvarivanju zajedničkog cilja.¹¹⁷ Ova obveza je vrlo značajna. Naime, svi ortaci, bez obzira na vrstu ili veličinu svog uloga, imaju jednaku obvezu sudjelovati u ostvarivanju zajedničkog cilja. Zakon naglašava da je svaki ortak dužan u pravilu aktivno doprinijeti zajedničkom cilju, jer je osnovna svrha ortaštva upravo zajednička suradnja na ostvarenju tog cilja, no u komentaru ove odredbe se ističe relativizacija ove dužnosti riječima „u pravilu“.¹¹⁸ To u biti znači da se stranke, ortaci, mogu dogovoriti tko će kako sudjelovati u ostvarenju zajedničkog cilja, pa bi tako netko mogao dati određenu stvar kao ulog na korištenje ostalim ortacima koji će njome stjecati korist i dobit ortaštva, dok ta osoba neće ništa kasnije raditi na ostvarenju cilja. Primjerice, jedna osoba da kuću za odmor kako bi se drugih dvoje ortaka bavilo reklamiranjem i davanjem u najam, odnosno čišćenjem i održavanjem, na način da se i njihov rad uglavniči, nakon čega bi se dijelila dobit.

Uz obveze unošenja uloga i doprinosa ostvarenju zajedničkog cilja, dodatne obveze svih ortaka su obveza lojalnog postupanja prema ortaštvu i obveza postupanja s dužnom pažnjom. Obveza lojalnog postupanja proizlazi iz čl. 643. st. 4. ZOO-a u kojem se navodi da ortak ne smije „poduzeti posao kojim bi se, radi svoje posebne koristi, ugrozilo postizanje zajedničkog cilja ili nanijela šteta ortaštvu“. To bi bilo primjerice kada se natječe protiv ortaštva na nekom javnom natječaju, ili dobije koncesiju koja bi bila bitna za ostvarenje zajedničkog cilja

¹¹⁶ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 100.

¹¹⁷ Čl. 640. st. 3. ZOO-a.

¹¹⁸ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 975.

ortastva.¹¹⁹ Navedena obveza traje dok se ne izvrši likvidacija ortastva, a ona bi teretila i isključenog ortaka dok god traje ortastvo.¹²⁰ Ona se može utužiti, kao što se može utužiti i svaka povrede obveze prema ortastvu glasovanjem na štetu ortastvu, kao na primjer kada bi bilo potrebno donijeti neku odluku jednoglasno, a pojedini od ortaka zlorabi svoje pravo i ne želi tako glasovati. Općenito, sve obveze među ortacima iz ortastva se mogu utužiti sa *actio pro socio*.¹²¹

Obveza postupanja s dužnom pažnjom odnosi se na odgovornost za štetu nanесenu ortastvu prema čl. 649. ZOO-a, pri čemu se primjenjuje kriterij presumirane krivnje, i to one prema općim pravilima o odgovornosti za štetu. Za razliku od drugih pravnih sustava koji su preuzeli odgovornost ortaka samo za *culpa in concreto* iz rimskoga prava, u hrvatskom pravu se primjenjuje opći kriterij pažnje ovisno o tome je li riječ o običnom sudioniku obveznog odnosa, dobrom domaćinu, dobrom gospodarstveniku ili dobrom stručnjaku prema čl. 10. ZOO-a.¹²²

7.2. Posloводство i zastupanje

Temeljno upravljačko pravo ortaka je pravo na vođenje poslova ortastva, a koje je predviđeno čl. 642. ZOO-a. Naslov nad ovim odjeljkom jest „Posloводство i zastupanje“, pri čemu se posloводство odnosi na vođenje tuđih poslova, a najpoznatiji primjer poslovođe jest nalogoprimac koji vodi poslove u ime druge osobe. U pravu društava, posloводство obuhvaća obavljanje svih radnji koje društvo mora poduzeti kako bi ostvarilo svoj cilj, a to uključuje svakodnevne aktivnosti poput organizacije posla i slično, odnosno „sve faktične i pravne radnje te ostale aktivnosti u postizanju zajedničkog cilja ortastva, ubrojivši tu i vođenje poslovnih knjiga, dopisivanje, promicanje ortastva i sl.“¹²³ Zastupanje, s druge strane, odnosi se na vođenje poslova s trećim osobama i predstavljanje prema van. Vrlo često zastupanje prati vođenje poslova, jer osoba koja vodi poslove obično ima i pravo zastupati društvo, odnosno bilo bi joj vrlo teško ili nemoguće voditi poslove bez zastupanja prema trećima. Iako je moguće dogovoriti drukčije, načelno, osoba koja vodi poslove društva ujedno ga i zastupa prema trećim

¹¹⁹ Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 95.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*, str. 134 i sl. Također usp. Borić, Ž., *Actio pro socio*, Informator, br. 6354 od 23. veljače 2015. Preuzeto sa internet stranice: Informator.hr.

¹²² Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 97 – 98.

¹²³ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 836.

osobama. Ovaj odnos jasno se vidi i iz odredbi ovoga odjeljka koje reguliraju posloводство i zastupanje društva.¹²⁴

Pravo na vođenje poslova prema čl. 642. st. 1. ZOO-a pripada zajednički svim ortacima. Vođenje poslova je, s jedne strane, pravo ortaka, ali i obveza koja je usko povezana s pojmom doprinosa. Ortaci su dužni doprinostiti, a ta obveza se uglavnom ostvaruje kroz vođenje poslova. Svaki ortak, ako se drukčije ne ugovori, ima pravo i dužnost voditi poslove, i to im pravo pripada zajednički. Međutim, kako je to samo pravo, ono je dispozitivne naravi, pa stranke mogu dogovoriti i drukčije, tj. da samo neki od ortaka vode poslove, koji se onda prema čl. 643. st. 1. smatraju opunomoćenicima ostalih ortaka. Oni su prema tome i zastupnici ortaštva. Uz to, moguće je da ortaci skupno daju punomoć za zastupanje trećoj osobi.

U načelu je pravo na vođenje poslova neprenosivo, no smatra se da se ugovorom može odrediti i da ortak može prenijeti vođenje poslova na treću osobu koja nije član ortaštva.¹²⁵ Ako je pak pravo vođenja poslova pridržano svim ortacima (čl. 642. st. 2. ZOO-a), ili je preneseno na više od njih (čl. 643. st. 2. ZOO-a), odlučivanje će se ravnati prema odredbama ZV-a o upravljanju stvarju u suvlasništvu, tj. konkretnije čl. 39 – 45. ZV-a.¹²⁶

Odluke o vođenju poslova, prema čl. 40. i 41. ZV-a, dijele se na odluke o redovitim i izvanrednim poslovima.¹²⁷ Za redovite poslove, odluke se donose većinom suvlasničkih udjela, odnosno preneseno na ortaštvo, većinom udjela. S druge strane, izvanredne odluke moraju biti donesene potpuno suglasno. Za razliku od toga, kod zajedničkog vlasništva se sve odluke donose jednoglasno, sporazumno, osim ako su odlučivanje prenijele upravitelju, a u skladu sa čl. 60. st. 2. ZV-a.¹²⁸

Navedena razlika između načelno skupnog vođenja poslova ortaštva i zajedničke imovine, s jedne strane, i odlučivanja prema pravilima o suvlasništvu se objašnjava „elastičnijem pristupu donošenju odluka u društvu kako bi ono lakše moglo ostvariti zajednički cilj“.¹²⁹ Gledajući prirodu društva bilo bi logično da svi ortaci donose odluke jer su se svi obvezali, te ne samo da imaju pravo glasa, nego i pravo veta. Međutim, u praksi, to bi bilo nepraktično, stoga se za redovite poslove odlučuje većinom, dok se za izvanredne odluke, poput promjene cilja i

¹²⁴ Čl. 642. – 648. ZOO-a.

¹²⁵ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 983; Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 105.

¹²⁶ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 979; Gavella, N. i dr., *op. cit.* u bilj. 61, str. 691 i sl.

¹²⁷ Čl. 40. uređuje poslove redovite uprave, a čl. 41. poslove izvanredne uprave. Usp. Gavella, N. i dr., *op. cit.* u bilj. 693 – 694.

¹²⁸ *Ibid.*, str. 728.

¹²⁹ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 119.

organizacije društva, podjele dobiti i slično, traži jednoglasnost.¹³⁰ Također, jednoglasnost se izričito traži za oduzimanje ovlasti vođenja poslova prema čl. 646. st. 1. ZOO-a ili isključenje ortaka prema čl. 653. st. 3. ZOO-a. Međutim, i sam ortak koji vodi poslove, može otkazati poslovodstvo zbog opravdanog razloga (čl. 646. st. 2. ZOO-a).

Kao što je već ranije u radu bilo riječ o značenju uglavničenja rada koji ortak ulaže, valja ponoviti da u skladu s čl. 642. st. 3. ZOO-a: “Ortak koji ulaže samo svoj rad, a koji nije uključen u glavicu, sudjeluje u donošenju odluka, ali bez prava glasa.” To znači da iako ortak ima pravo biti uključen u proces donošenja odluka, njegovo pravo je ograničeno, jer ne može aktivno odlučivati u vezi s poslovanjem ortaštva.

S obzirom na pitanje zastupanja koje je naznačena u odjeljku III., u odjeljku IV. pod naslovom „Odnos prema trećima“ obrađeno je pitanje što ako pojedini ortak stupi u odnose sa trećima bez da je dobio punomoć za to. Polazeći od osnovnog pravila da svaki ortak ima pravo voditi poslove te stoga i ima pravo zastupati društvo, djelovanje pojedinih ortaka se ograničava time da ortaci skupno vode poslove pa stoga samo i skupno zastupaju društvo. Prema tome, pojedini ortak prema čl. 647. st. 1. ZOO-a može obvezati ortaštvo samo uz izričit ili prešutan pristanak ostalih ortaka ili njihovih opunomoćenika.¹³¹ Nastavno na to je u čl. 648. ZOO-a predviđena solidarnost ortaka i kao vjerovnika i dužnika prema trećima, uz ograničenja da se prema ortaštvu ne može prebiti tražbina koju bi treći imao prema nekom od ortaka (st. 5.), odnosno da se prigovor da tražbina pripada ortaštvu ne može podnijeti prema dužniku koji to nije znao niti morao znati (st. 6.).¹³²

7.3. Polaganje računa

U vezi podjele dobiti je već spomenuto pravo na obaviještenost i nadzor nad vođenjem poslova ortaštva, čemu odgovara, prema čl. 644. ZOO-a, dužnost ortaka kojima je povjereno poslovodstvo uredno voditi poslovne knjige u skladu s posebnim zakonima te položiti račune.¹³³ Ovo pravilo ističe važnost vođenja poslovnih knjiga u okviru ortaštva, a s ciljem transparentnosti i pravilnog praćenja poslovanja.

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 989.

¹³² *Ibid.*, str. 990 – 991.

¹³³ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 128 i sl.

Kada bi ortak koji je ovlašten voditi poslove imao izdatke, on tada ima regresni zahtjev, što znači da može tražiti povrat tih troškova od drugih ortaka. Ortak ima pravo da mu se podmire troškovi koje je imao u vezi s vođenjem poslova, kao i pravo na pokriće predujma.¹³⁴ To znači da ako je ortak morao izdvojiti vlastita sredstva za potrebe vođenja poslova, može tražiti povrat tih sredstava, ali nema pravo na posebnu nagradu, odnosno naknadu za vođenje poslova kao što to ima nalogoprimac u ugovoru o nalogu prema čl. 763. st. 2 ZOO-a. Razlog zašto ortak nema pravo na naknadu za vođenje poslova jest taj što vođenje poslova ortaštva predstavlja njegovu ortačku dužnost.

7.4. Istup i isključenje

U vezi prava i obveza stranaka može se izložiti i pravo ortaka na otkaz, tj. na istup iz ortaštva, odnosno u slučaju neispunjavanja svojih obveza, pojedinog ortaka ostali mogu isključiti. Istup je moguć uvijek, osim u nevrijeme ili na štetu drugih ortaka u skladu sa čl. 652. st. 1. ZOO-a, kada je ugovor o ortaštvu sklopljen na neodređeno vrijeme, što odgovara općem pravilu o prestanku ugovora sklopljenih na neodređeno vrijeme.¹³⁵ Ako ugovor o ortaštvu nije sklopljen na neodređeno vrijeme, već na određeno, to nije moguće, odnosno u st. 2. su predviđene iznimke koje omogućuju izlazak samo iz važnih razloga. Ovi važni razlozi uključuju bitne povrede ugovora, nemogućnost ispunjenja obveza ili druge situacije koje značajno mijenjaju uvjete pod kojima su ortaci ušli u društvo.¹³⁶ Na primjer, to može biti situacija u kojoj iz društva odlazi ortak ključan za poslovanje, poput onoga koji ima specifično znanje važno za ostvarenje cilja ortaštva. Također, izlazak može biti opravdan ako neki ortak ne ispunjava svoje obveze ili ako svojim postupcima šteti ciljevima društva. Ako ortak koji otkazuje ugovor postupi suprotno ovim odredbama, odgovarat će za štetu koju je prouzročio, no bitno je reći da se pravo na otkaz ne može unaprijed isključiti ili ograničiti. Također, ortaštvo može otkazati i vjerovnik ortaka koji u ovršnom postupku zapljeni udio ortaka u ortaštvu.¹³⁷

Što se pak tiče isključenja člana društava, prema čl. 653. st. 1. ZOO-a: „Ortak se može isključiti iz ortaštva ako za to postoje važni razlozi, a osobito zbog povrede bitne obveze iz ugovora o

¹³⁴ Čl. 644. st. 4. ZOO-a.

¹³⁵ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 996.

¹³⁶ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 157 – 161.

¹³⁷ Ovime se osigurava pravo vjerovnika da se namiri, jer bi inače, u situaciji kada bi imovina bila zaštićena, moglo doći do zloupotrebe sustava. U tom slučaju, vjerovnik se namiruje iz imovine koju bi ortak dobio prilikom istupa iz društva. Također, vjerovnik ne stječe nikakva druga prava unutar društva. *Ibid.*, str. 162.

ortaštvu, pada pod stečaj, potpunog ili djelomičnog oduzimanja poslovne sposobnosti ili gubitka povjerenja zbog učinjenog kažnjiva djela.“ U takvim slučajevima, kako bi došlo do isključenja, potrebna je suglasnost svih preostalih članova, osim ako nije drugačije ugovoreno u ugovoru o ortaštvu.¹³⁸

Učinci istupa i isključenja regulirani su čl. 654. ZOO-a, a općenito su takvi da član koji napušta društvo prima iznos koji bi mu pripao da je društvo prestalo postojati na dan njegovog izlaska, otkaza ili priopćenja odluke o isključenju.¹³⁹ Razmatra se imovina društva, pa ako društvo u tom trenutku ima imovinu, član će dobiti svoj ulog, kao i udio u dobiti, dok njegov udio prirasta udjelima drugih ortaka (st. 5.). S druge strane, ako društvo nema dobiti, član neće dobiti ništa i bit će obvezan sudjelovati u namirenju obveza društva (st. 6.). Ključnu ulogu u ovom procesu imaju poslovne knjige, jer one prikazuju stvarnu imovinu i obveze društva. Pritom treba upozoriti i na pravo ortaka da sudjeluje u dobiti i gubicima iz poslova koji su početi dok je bio ortak, no nisu bili dovršeni (st. 3. i 4.).

8. PRESTANAK ORTAŠTVA I DIOBA IMOVINE

Razlozi za prestanak ortaštva su prema čl. 655. ZOO-a ostvarenje cilja ortaštva ili ako njegovo ostvarenje postane nemoguće, protek vremena na koje je sklopljen ugovor o ortaštvu, propast zajedničke imovine, sporazum ortaka, smrt ili prestanak postojanja ortaka, istup i isključenje ortaka ako su bila samo dva ortaka u ortaštvu, te odluka suda u slučaju prestanka ortaštva iz važnog razloga.¹⁴⁰ Uz to, moguća je primjena i općih pravila o prestanku obveza, odnosno o raskidu ugovora.¹⁴¹

¹³⁸ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 999.

¹³⁹ *Ibid.*, str. 1001 – 1002.

¹⁴⁰ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 190 – 191.

¹⁴¹ Usp. Rješenje Vrhovnog suda RH broj Rev-671/14-3 od 14. listopada 2015. Također, u vezi raskida ugovora o ortaštvu na temelju čl. 369. ZOO-a („Izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti“) može se citirati odluka o odbijanju žalbe Županijskog suda u Velikoj Gorici u predmetu P-3292/09 Gž-6044/10 od 4. prosinca 2012.g. i potvrđivanje prvostupanjske presude: „Respektirajući institut mogućnosti raskida ugovora ne može se zanemariti osnovni postulat da dvostrano obvezni ugovori obvezuju ugovorne strane (*pacta sunt servanda*) čija je izmjena moguća tek kroz međusobni odnos kontrahenata jer bi se u suprotnom ugrozili interesi jedne od stranaka ali i sigurnost pravnog prometa. Unutar tog konteksta potrebno je u skladu sa zakonskom regulativom respektirati krajnju restriktivnost mogućnosti raskida ugovora generalno. Stoga, bez obzira na izvjesnu traumatsku komponentu tragičnog događaja smrti sina sa cjelokupnim životnim kontekstom tužiteljice to nema značaj zakonskog osnova za raskid ugovora. Taj događaj ne utječe na moguću provedbu načela ekvivalentnosti međusobno ugovorenih činidbi koje bi dovela do nepravednog poremećaja u odnosu ugovornih strana sa stajališta međusobnih davanja tih strana. Smrt sina nedvojbeno ima značaj one okolnosti koja se nije mogla izbjeći niti savladati i kao takova izvjesno pogađa tužiteljicu. No, u pravilnoj pravnoj prosudbi sud prvog stupnja prilikom

Neovisno o njihovom ostvarenju, važno je razlikovati nastup razloga za prestanak ortaštva od samog prestanka ortaštva kao društva. Drugim riječima, kada se ostvari neki od razloga za prestanak ortaštva, ono ne prestaje postojati odmah, tj. ono automatski ne prestaje s djelovanjem u odnosu na treće strane. Unatoč tome što je interni odnos među članovima prestao, društvo je i dalje obvezno završiti sve tekuće poslove prema vanjskim subjektima. Taj postupak završetka poslovanja prema trećim osobama naziva se likvidacija, iako ZOO ne koristi taj pojam.¹⁴² Likvidacija se pokreće nakon što nastane razlog za prestanak društva te se njome mijenja cilj društva. To nije više onaj cilj koji je ugovoren, već je to sada prestanak postojanja ortaštva.

S obzirom na imovinu, bitan je kao jedan od razloga prestanka ortaštva propast zajedničke imovine. Ranije je pak bilo navedeno da postoje ortaštva bez imovine, odnosno da postojanje imovine nije bitan sastojak ugovora o ortaštvu. Navedeno bi, međutim, vrijedilo samo kad imovina postoji ili ako je ona bitna za ostvarenje cilja ortaštva¹⁴³, no i tada ortaci mogu, ako žele, izvršiti dodatne uplate i održati ortaštvo. Stoga se može reći da je propast imovine razlog prestanka samo ako je njezino postojanje ključno ili nužno za ostvarenje cilja ortaštva.

Temeljna posljedica prestanka ortaštva je prestanak zajednice osoba i dobara, što nužno povlači za sobom i proces diobe imovine, predviđen. čl. 657. – 660. ZOO-a. Cilj diobe je da se završe poslovi i tu diobu provode ortaci, a ako je neki ortak posebno bio ovlašten voditi poslove on to pravo gubi u likvidaciji. Ono što se kod diobe imovine prvo rješava jesu odnosi s trećima, tj. namiruju se dugovanja (čl. 658. st. 1. ZOO-a), a tek onda se vraćaju ulozi i dijeli dobit ako je uopće ima.¹⁴⁴ U slučaju da je ortaštvo poslovalo s gubitkom te zajednička imovina nije dostatna za plaćanje dugova i vraćanje uloga, taj gubitak se dijeli na jednake dijelove te svi ortaci trebaju izvršiti uplate kako bi se taj manjak pokrio. Ako je neki od ortaka insolventan, onda ostali ortaci snose njegov dio.¹⁴⁵

ocjenjivanja zahtjeva za raskid ugovora dužan je uvažavati i interese druge ugovorne strane koji su takovim zahtjevom ugroženi. U svrhu niveliranja interesa obiju ugovornih strana koliko je moguće kada su odnosi poremećeni iznenadnom neizbježivom i nesavladivom pojavom zakonodavac je predvidio institut moguće izmjene ugovora a zbog promijenjenih okolnosti pa tek u konačnosti raskid tog ugovora unutar i striktno u skladu sa zakonskom regulativom. Motiv zaključenja ugovora je izvan relevantnih pa su stoga i razlaganja žalbe u odnosu na to potpuno zanemarila značaj cjelokupnog ugovora i preuzete ugovorne obveze od stranaka. Zato navedena činjenica smrti sina tužiteljice jest refleksija na životni kontekst same tužiteljice u negativnoj konotaciji i to prvenstveno u emotivnoj sferi, ali nema značaj izvanredne okolnosti nastale nakon sklapanja ugovora, a koje se nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora a koje ispunjenje obveze za tužiteljicu postaje pretjerano otežano.“ Rješenje preuzeto sa internet stranice: Informator.hr.

¹⁴² Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 187; Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 1003.

¹⁴³ Usp. Barbić, J., *op. cit.* u bilj. 1, str. 197.

¹⁴⁴ *Ibid.*, str. 206 – 207.

¹⁴⁵ Usp. Gorenc, V. i dr., *op. cit.* u bilj. 48, str. 1010.

9. ZAKLJUČAK

Ortaštvo je, bez sumnje, najvažniji oblik društva među društvima osoba, jer njegova snaga leži u jednostavnosti osnivanja i fleksibilnosti. Ključna prednost ortaštva je u tome što nema pravnu osobnost pa ne zahtjeva registraciju u sudskom registru. Ortaštva su, dakle, vrlo lako osniva, ali mogu postati iznimno kompleksna i profitabilna. Ova fleksibilnost i prilagodljivost ortaštva čine ga korisnim za širok spektar potreba – od malih grupa ljudi do velikih financijskih institucija i poslovnih subjekata. Ortaštvo omogućava ljudima i organizacijama da surađuju i udružuju snage za ostvarenje zajedničkih ciljeva, bez potrebe za složenim pravnim strukturama i regulacijama. Povijesno, ugovor o ortaštvu potječe iz rimskog ugovora *societas*, a na temeljima OGZ-a od 1994. godine uređen je u ZOO 1978, odnosno u aktualnom ZOO-u od 2005.

U imovinskom pogledu, temeljna karakteristika ortaštva jest to da ono ima svoju imovinu, zajedničku imovinu ortaštva, što znači da su ortaci zajednički vlasnici na stvarima koje su unesene u ortaštvo. Isti princip se primjenjuje i na druga prava koja se unose u ortaštvo, tj. da su ovlaštenja ortaka nedjeljiva i neprenosiva. Međutim, bitno je napomenuti da je za zasnivanje zajedničke imovine ključno da se stvari unesu u zajednicu na odgovarajući način. Uz pravnu osnovu, ugovor o ortaštvu, potrebna i forma, način stjecanja. To je posebno važno za nekretnine jer bez upisa zajedničkog vlasništva u zemljišnu knjigu ono ne može proizvoditi učinke prema trećima, ali ni ortaci još nemaju prava na stvari dok zajedničko vlasništvo nije upisano, no mogu tužbom zahtijevati upis prava zajedničkog vlasništva te na taj način postići da se izvrši upis i ostvare svi učinci koji se vežu uz upise. Također, kada postoji zajedničko vlasništvo, a kako je riješeno u odluci o reviziji broj Rev 466/14-2 od 16. svibnja 2018., niti sud ne može priznati zahtjev za priznanje suvlasničkog dijela na udjelu zajedničkog vlasnika dok ne dođe do razvrgavanja ortaštva i zajedničkog vlasništva.

U vezi zajedničkog vlasništva na imovini ortaštva postoji i jedna proturječnost glede ugovora o ortaštvu, a to je da se na odlučivanje o vođenju poslova ortaštva primjenjuju odredbe ZV-a o odlučivanju glede poslova uprave kod suvlasništva, no one se objašnjavaju potrebama prakse i poslovnog života.

Konačno, iako je moguće osnovati i idealno društvo bez imovine, imovina ortaštva i niz odredaba koje se odnose na nju upućuju na važnost na važnost imovinskog elementa i činjenice

da se ortaštvo smatra i zajednicom osoba i zajednicom imovine. Upravo će glede diobe imovine i međusobnih zahtjeva ortaka najčešće i nastati sporovi među njima, zbog čega je i postupak diobe imovine i redoslijeda namirenja detaljno uređen ZOO-om.

BIBLIOGRAFIJA

- Babić, M., *Ugovor o ortaštvu i naše pravo*, Ekonomski vjesnik, vol. 8, br. 2, 1995., str. 205 – 219.
- Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga prva: Opći dio*, 3. izmijenjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2008.
- Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga treća: Društva osoba*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2019.
- Bilić, A., *Priznavanje pravne i stranačke sposobnosti ortaštvu*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 3, 2014., str. 237 – 273.
- Borić, Ž., *Actio pro socio*, Informator, br. 6354 od 23. veljače 2015.
- Gavella, N.; Josipović, T.; Gliha, I.; Belaj, V.; Stipković, Z., *Stvarno pravo*, sv. I, Narodne novine, Zagreb, 2007.
- Gorenc, V. i dr., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb, 2005.
- Gorenc, V. i dr., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*, IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, RRIF, Zagreb, 2008.
- Horvat, M., *Rimska pravna poviest*, Knjižara Zlatko Streitenberger, Zagreb, 1943.
- Horvat, M.; Petrak, M., *Rimsko pravo*, 17. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022.
- Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, 14. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Kurtović, Š., *Opća povijest prava i države, I. knjiga: Stari i srednji vijek*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2005.
- Petrak, M., *Kodificiranje građanskog prava u jugoistočnoj Europi*, u: Tot, I.; Slakoper, Z. (ur.), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022., str. 101 – 146.
- Petrak, M., *Traditio iuridica*, Informator od 1.1.2010.
- Petrak, M., *Traditio iuridica*, Informator, br. 6600 od 11. studenog 2019.
- Petrak, M., *Traditio iuridica, vol. I: Regulae iuris*, Novi informator, Zagreb, 2010.

Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, osmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.

Romac, A., *Izvori rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1973.

Romac, A., *Rječnik rimskog prava*, 3. dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb, 1989.

Slakoper, Z. i dr., *Sudska praksa 1980. – 2005. i bibliografija radova uz zakon o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb, 2005.

Spevec, F. J.; Rušnov, A., *Opći austrijski građanski zakonik proglašen patentom od 29. studenog 1852. u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji s naknadnim zakonima i naredbama*, 2. popravljeno i dopunjeno izdanje, Knjižara L. Hartmana, Zagreb, 1899.

Stein, P., *Rimsko pravo i Europa. Povijest jedne pravne kulture*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2007.

Zimmerman, R., *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Juta, Cape Town, Johannesburg, 1990.